

Registrované partnerství a jeho sociálně právní důsledky ve vztahu k adopci

Mgr. Bc. Kateřina Janíková

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Mgr. Kateřina JANÍKOVÁ
Osobní číslo: H108434
Studijní program: N 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Registrované partnerství a jeho sociálně právní
důsledky ve vztahu k adopci

Zásady pro vypracování:

Zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- sociální zdůvodnění potřeby právní úpravy registrovaného partnerství;
- úskalí pramenící z dnešní platné úpravy zákona o registrovaném partnerství
- výslovný zákaz adopce v zákonu o registrovaném partnerství a jeho sociální odůvodnění;
- komparace české úpravy s úpravou některého evropského státu.

Součástí práce bude sociologický průzkum (event. drobný sociologický výzkum, rozhovory) zaměřený na zjištění vztahu (věkové, vzdělanosti, profesní) sociální skupiny k názoru na možnost adopce registrovanými páry.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BERGER, Vincent. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva. 1. české vyd. Praha : IFEC s. r. o., 2003

ČAPEK, Jan. Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva. Přehled judikatury a nejzávažnějších případů. Vzory podání. 1. vyd. Praha : Linde Praha a. s., 1995.

HADERKA, Jiří F. Dopad norem Rady Evropy na moderní rodinné právo. Právní praxe, 1994, č. 9

HRUŠÁKOVÁ, Milena, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka: České rodinné právo. 3. přepracované a doplněné vydání. Masarykova univerzita Brno: Doplněk, 2006

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka: Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva, Masarykova univerzita Brno: 2010

MACH, P.: Registrace partnerství: pokrok nebo nezodpovědné riziko?. Vyd. 1. Praha : CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006

MOŽNÝ, I.: Rodina a společnost. Praha : Sociologické nakladatelství, 2006

MOŽNÝ, I.: Sociologie rodiny. vyd. 2., uprav. Praha : Sociologické nakladatelství 2002.

SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny. 2. vyd. Praha: Portál s.r.o., 2001

ŠÍN, Z.: Tvorba práva. 2. vydání C.H.Beck Praha, 2009

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce:

prof. JUDr. Dalibor Jílek, CSc.
Katedra práva a právní vědy

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2010

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2012

V Brně dne 30. listopadu 2010

doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.
vedoucí ústavu

doc. JUDr. Pavel Hungr, CSc.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

V Brně dne 14. 5. 2010

MHR. Bc. KATEŘINA JANÍKOVÁ

Jméno, příjmení studenta

Kateřina Janíková

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdání uchazečem k obhajobě musí být též, nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li náhodí za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke školnímu nebo studijnímu povinnosti vyplývající z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odkipí-li autor takového díla užití svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat náhrady chybějícího příspěvu jeho výše v rozsahu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Ve své diplomové práci jsem řešila problém českého zákona o registrovaném partnerství osob stejného pohlaví (ZoRP) a jeho místo v našem právním řádu včetně případného vlivu rozsudků ESLP na český právní řád. Zaměřuji se zejména na otázku možnosti osvojení dítěte/děti těmito registrovanými páry.

Tato právní úprava úzce souvisí nejen s procesem legitimace a respektování partnerství osob stejného pohlaví mezi sebou navzájem, vůči jiným lidem a státu, ale i možnosti institucionalizace touto zákonnou, statusovou formou, dále souvisí i s postavením současné rodiny, vztahy mezi rodiči a dětmi, výchovou dětí, konkrétně s možností osvojení dítěte/děti registrovanými partnery, nebo osvojení biologického dítěte jednoho partnera druhým partnerem, tedy se jedná i o otázky právního rodičovství, které zůstávají v tomto zákoně nedořešené.

Ve své práci si pokládám otázku, zda-li je možné vystačit se stávající právní úpravou a obligačními postupy, které by nepochybně byly alternativou, ale které však sami o sobě nemohou změnit statusovou situaci zúčastněných. Tyto soukromoprávní smluvní závazky nezasahují, a ani nemohou zasáhnout do oblasti veřejnoprávní, v rámci dualistického pojetí práva soukromého (které slouží zájmům individua) a veřejného (které slouží zájmům celku). Ptám se, zda-li je možné využít těchto možností spolu s rozšířenou osvětou o praktické znalosti platného práva, tedy využít běžných institutů práva, které lze použít i při faktické výchově dítěte, tzv. sociálního rodičovství, nebo je-li nezbytné vyřešit zákonem i aspekt právního rodičovství.

Tento zákon neřeší všechny statusové otázky související se soužitím osob stejného pohlaví, a tím, že zákon neumožňuje adopci a vztahy k dětem neřeší, je stále nutné užití jiných právních norem a i dalších smluvních institutů. Je tedy otázkou, nebylo-li by lepší řešit tyto vztahy obligatorně, větší smluvní volností, a to nejen v souvislosti s novým řešením soukromého práva v novele občanského zákoníku, ve kterém jsou zahrnuty i ustanovení nynějšího zákona o rodině, nikoliv však zákon o registrovaném partnerství.

Vzhledem k tomu, že se jedná o téma, které je poměrně okrajové a týká se omezeného počtu lidí, není již v současné době ani politizovaným tématem, tak jak bylo v době přijetí zákona a to i se všemi jeho nedostatky.

Klíčová slova:

Adopce, osvojení, děti, rodina, rodiče, rodičovství, partnerství, registrované partnerství, stejnopohlavní, homosexuální, manželé, manželství, heterosexuální, soužití, právo, institucionalizace, Evropský soud pro lidská práva (ESLP)

ABSTRACT

In my thesis I addressed the problem of the Czech Act on registered same-sex partnerships, and its place in our legal order, including the potential impact of the judgments of the ECHR on the Czech legal order. I focus mainly on the question of the possibility of adoption of the child / children registered by these couples.

This legislation is closely related not only to the process of legitimacy and respect for same-sex partnerships among themselves and to other people and the state, but also to the possibility of the institutionalization by the legal, status form, further connected to the current status of the family, relationships between parents and children, bringing up children, specifically with the possibility of adoption of a child / children by registered partners or the acquiring of a biological child of one partner by the other partner, thus it is also a question of the legal parenthood that remains unresolved in this Act.

In my thesis, I ask whether the current legislation or contractual obligations are sufficient. They can be valid alternatives, however cannot change the status situation of the participants. They do not, and cannot, interfere in the field of public law within the dualistic conception of private law (which serves the interests of the individual) and public law (which serves the interests of the whole). I ask whether it is possible to use these options, along with a widespread awareness of the practical knowledge of the applicable law, thus to use common institutes of law, which can also be used when raising a child, also called the social parenthood, or if it is also necessary to solve the aspect of legal parenthood by law.

This law does not address all issues related to the status of same-sex cohabitation, and because the law does not allow adoption and does not solve the relationship with children, it is still necessary to use other laws, and even other contractual institutes. The question therefore is, if it would not be better to address these relationships obligatorily, with greater contractual freedom, not only in connection with the new release of private law in

an amendment to the Civil Code, which includes the provisions of the present law on the family, but not the Registered Partnership Act.

Given that this is a topic that is quite marginal and applies a limited number of people, it is presently not a politicized topic, as it was at the time when it was released with all its drawbacks.

Keywords:

Adoption, adoption, children, family, parents, parenting, partnerships, registered partnerships, same-sex, gay, married, marriage, heterosexual, cohabitation, law, institutionalize, the European Court of Human Rights (ECHR)

Hodnota není jen osobní libost.
Svou důstojnost a vzácnost zakládá
i na sobě samé, a nejen na tom
jak ji kdo oceňuje.
William Shakespeare, Troilus a Kressida.

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci na téma „**Registrované partnerství a jeho sociálně právní důsledky ve vztahu k adopci**“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Brno, 25. března 2013

.....

Mgr. Bc. Kateřina Janíková

Děkuji panu prof. JUDr. Daliboru Jílkovi, CSc. za konzultace a velmi dobrou metodickou pomoc, kterou mi poskytoval při zpracování mé diplomové práce.

Mgr. Bc. Kateřina Janíková

OBSAH

OBSAH	10
ÚVOD	12
I. TEORETICKÁ ČÁST	15
1. SOCIÁLNÍ ZDŮVODNĚNÍ POTŘEBY PRÁVNÍ ÚPRAVY REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ	16
1.1 HISTORIE A SOCIÁLNÍ REALITA RODINY	17
1.1.1 HISTORIE RODINY A JEJÍ VÝVOJ	18
1.1.2 POSTAVENÍ RODINY V DNEŠNÍ SPOLEČNOSTI.....	20
1.1.3 FUNKCE RODINY	21
1.1.4 RODINA A STÁT	22
1.2 FORMY RODINNÉHO ŽIVOTA.....	23
1.3 ALTERNATIVNÍ FORMY SOUŽITÍ	24
1.4 TRADIČNÍ A NOVÝ POHLED NA RODINNÝ ŽIVOT	25
1.5 KOMPARACE PRÁVNÍCH ÚPRAV SOUŽITÍ.....	26
1.6 PRÁVNÍ A SPOLEČENSKÉ UZNÁNÍ HOMOSEXUALITY	27
DÍLČÍ ZÁVĚR	27
2 ÚSKALÍ PRAMENICÍ Z DNEŠNÍ PLATNÉ ÚPRAVY ZÁKONA O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ	30
2.1 KLADY TĚTO ÚPRAVY	31
2.2 NEDOSTATKY TĚTO ÚPRAVY	32
2.3 VÝCHOVA DĚTÍ HOMOSEXUÁLNÍMI DVOJICEMI (BIOLOGICKÉ RODIČOVSTCÍ)	34
2.4 NEROVNÉ ZACHÁZENÍ S ROVNÝMI JEDINCI PŘI VÝKONU PRÁVA	36
2.4.1 BIOLOGICKÁ NEROVNOST	37
2.4.2 PRÁVO DÍTĚTE ZNÁT SVŮJ PŮVOD A PRÁVO RODIČE NA „VZDÁNÍ SE“ DÍTĚTE.....	37
3 VÝSLOVNÝ ZÁKAZ ADOPCE V ZÁKONU O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ A JEHO SOCIÁLNÍ ODŮVODNĚNÍ	39
3.1.1 BIOLOGICKÉ, PRÁVNÍ A SOCIÁLNÍ RODIČOVSTVÍ	40
3.1.2 RODIČOVSTVÍ A JEHO PRÁVNÍ VÝZNAM.....	40
3.1.3 ASISTOVANÁ REPRODUKCE.....	41
3.2 ZDÁNLIVÁ A SKUTEČNÁ DISKRIMINACE VE VZTAHU K ROVNOSTI S OHLEDEM NA KONKRÉTNÍ SITUACI.....	41
3.2.1 NEJLEPŠÍ ZÁJEM DÍTĚTE	42
3.2.2 ADOPCE	45

II. PRAKTICKÁ ČÁST	50
4 JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA A JEJÍ Vliv na vnitrostátní úpravu	51
4.1 ROZBOR ZÁKLADNÍCH ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA.....	52
4.1.1 GAS A DUBIOS PROTI FRANCII.....	55
4.1.2 FRETTÉ PROTI FRANCII.....	55
4.1.3 E. B. PROTI FRANCII.....	56
4.1.4 X A OSTATNÍ PROTI RAKOUSKU.....	58
4.2 VLIV ROZHODNUTÍ ESLP NA VNITROSTÁTNÍ ÚPRAVU.....	62
DÍLČÍ ZÁVĚR	62
5 POPIS VÝZKUMU	64
ZÁVĚR	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	74
SEZNAM OBRÁZKŮ	75
SEZNAM PŘÍLOH	77

ÚVOD

Volba tématu pro mou diplomovou práci nebyla náhodná, zvolené téma navazuje na moji bakalářskou práci, kdy jsem se zaměřila na problematiku zákona o registrovaném partnerství, tj. zákona který upravuje registrované partnerství dvou osob stejného pohlaví. Tento zákon není ani o homosexualitě, ani o partnerství dvou osob stejného pohlaví, nýbrž o registraci, tedy institucionalizaci tohoto partnerství jako civilního statusu s právními následky.

Tuto problematiku chci ve své diplomové práci rozšířit o související problematiku osvojení dětí těmito páry. Cílem mé práce je zamyšlení se nad problémem registrovaného partnerství homosexuálních osob s následným **zaměřením se na osvojení, resp. na zákaz osvojení registrovanými partnery v současném znění zákona a jejich sociálně právní důsledky.**

Platnou českou úpravu zákona chci porovnat s některými rozhodnutími Evropského soudu pro lidská práva (ESLP, Soud), která se týkají zejména **diskriminace ve spojení s ochranou rodinného a soukromého života.**

Jak jsem se již zmínila ve své bakalářské práci, jedná se zákon, který upravuje mezilidské vztahy a zásadním způsobem zasahuje do právní úpravy mezilidských, partnerských a intimních vztahů lidí, tedy soukromoprávních vztahů a řeší tzv. statusové věci.

Je otázkou, je-li toto řešení optimální, a jedná-li se o odstranění případné diskriminace spojené se sexuální orientací, nebo zda se jedná jen o státní regulaci mezilidských vztahů, navíc s možnou diskriminací těchto registrovaných partnerů ve výše uvedeném ustanovení ve vztahu k osvojení, což je přijetí cizí osoby za vlastní za účelem vzniku nové rodiny pro nezletilé dítě. Tato právní úprava úzce souvisí i s postavením současné rodiny, kdy zákon nejen vychází, ale i na mnoha místech je i doslovným opisem zákona o rodině, dotýká se základních hodnot, tradic a uspořádání celé naší společnosti, neumožňuje však registrovaným partnerům osvojení a vztahy k dětem nijak neřeší.

Ve své práci chci posoudit zejména příčiny, které vedly k přijetí tohoto zákona a v určitém znění, nad jeho následnými sociálními důsledky, zejména nad zákonem neupravenými vztahy k nezletilým dětem, resp. nově vzniklých a zákonem nijak neupravených rodinných situací.

To, že zákon vztahy k dětem neřeší, neznamená, že tyto vztahy fakticky neexistují a že není potřeba je řešit.

Pokud v práci bude nadále používán i termín **osvojení**, jedná se o adopci. Osvojení je termín, který používá zákonodárce a je právním termínem používaným typicky odbornou, právní veřejností.

Více používaný termín adopce, který sice není právně správný, jsem zvolila zcela záměrně do názvu své magisterské práce, jež není prací typicky právnickou, ale spíše prací sociálně-právní. Použitý termín adopce je ekvivalent latinského *adoptio*, anglického *adoption*, tj. přijetí, osvojení, adoptování; neprávní veřejnost používá výhradně tento termín, a proto je svým způsobem i srozumitelnější.

Vzhledem k tomu, že český právní řád slovo adopce nezná, používá výhradně český ekvivalent „**osvojení**“, budu ve své diplomové práci v právní terminologii používat termín osvojení, v ostatních situacích slovo „**adopce**“.

Úvodem své diplomové práce si kladu výzkumnou otázku i pracovní hypotézu, *zda-li je stávající česká právní úprava registrovaného partnerství vztahující se k adopci dětí vyhovující?*

Dále svou výzkumnou otázku doplňuji o to, *zda-li je potřebná nová právní úprava registrovaného partnerství, zejména v části vztahující se k adopci, (minimálně zrušením ust. § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství ve znění „Trvajícím partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte).“ a je-li nutné osvojení dítěte v tomto zákoně výslovně řešit.*

Tuto otázku dále rozvádím, *zda-li bychom vystačili i se stávající právní úpravou a s rozšířenou osvětou o praktické znalosti platného práva tedy s využitím běžných institutů práva, které lze při faktické výchově dítěte, tedy i tzv. sociálního rodičovství použít, nebo je-li nezbytné vyřešit zákonem i aspekt právního rodičovství.*

Prací bude prolínat hledání odpovědí na obecnější otázku, *zda platná právní úprava registrovaného partnerství a nový občanský zákoník, do jehož druhé části je materie věnovaná rodinnému právu začleněna, vyhovuje měnící se české společnosti či zda je třeba hledat nová řešení ve světle měnících se i evropských tendencí.*

S ohledem na omezený rozsah práce věnuji komparatistice pozornost jen v rámci judikatury ESLP. Je všeobecně známo, že národní Ústavní soudy a judikatura ESLP ovliv-

ňuje národní právní řády a má následně význam i na rozhodování, tedy judikaturu národních soudů. Judikatura je hybatelem rodinných práv Evropy ovlivňuje národní úpravy zpětně, ne sice přímo, neboť národní úpravy jsou díky tradici různé, ale díky judikatuře ESLP se jistě, minimální standardy začínají rýsovat.

Účelem mé práce není, vzhledem k jejímu rozsahu, vyčerpávající zachycení celé výše uvedené problematiky, ale její popis a poukázání na hlubší aspekty a další souvislosti.

Cílem mé práce je kritická analýza stávající právní úpravy ve vazbě na judikaturu ESLP s úvahami de lege ferenda.

V práci jsem využila metodu analyticko – deskriptivní.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. SOCIÁLNÍ ZDŮVODNĚNÍ POTŘEBY PRÁVNÍ ÚPRAVY REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ

V současné době existují ve světě různé faktické vztahy a druhy soužití mezi lidmi, stejně tak i různé modely registrovaného partnerství, kdy některé zpřístupňují manželství párům stejného pohlaví i se všemi jeho právními důsledky, včetně adopce dětí.

V České republice po zrušení všeobecné trestnosti homosexuality v roce 1961, dekriminálníci homosexuálního jednání sjednocením hranice konsenzuálního sexu a výslovným zákazem diskriminace na základě sexuální orientace, následovaly snahy o kodifikaci registrovaného partnerství, které bylo uzákoněno až zákonem č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství, dále jen ZoRP. Ovšem tento zákon byl schválen (v souladu s tehdejšími záměry předkladatelů zákona) včetně velmi sporného ustanovení § 13, odstavce 2, které zní „*Trvající partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte*“. Vzhledem k této formulaci lze celkem opodstatněně uvažovat o tom, že je diskriminující, když český právní řád, který upravuje osvojení, umožňuje individuální osvojení tj. umožňuje osvojení i jednotlivci, byť obecně se dá říci, že se dává přednost tomu, aby dítě vyrůstalo v úplné rodině. V ČR mohou společně osvojit dítě jen manželé. Jak jsem se již zmínila ve své bakalářské práci, jedná se zákon, který upravuje mezilidské vztahy a zásadním způsobem zasahuje do soukromého života, konkrétně do právní úpravy mezilidských, partnerských a intimních vztahů osob stejného pohlaví. Je otázkou, je-li toto řešení optimální a jedná-li se o odstranění případné diskriminace spojené se sexuální orientací, nebo zda se jedná jen o státní regulaci mezilidských vztahů, navíc s možnou diskriminací těchto registrovaných partnerů ve výše uvedeném ustanovení ve vztahu k osvojení. Tato právní úprava úzce souvisí nejen s procesem legitimace a respektování partnerství osob stejného pohlaví mezi sebou navzájem a vůči jiným lidem ale i s postavením současné rodiny, kdy ZoRP nejen vychází, ale i na mnoha místech je doslovným opisem zákona o rodině, dále jen ZoR, dotýká se základních hodnot, tradic a uspořádání celé naší společnosti, výslovně neumožňuje osvojení a vztahy k dětem nijak neřeší.

Právní úprava však zasahuje i do jiných rovin, výrazně zejména do roviny sociální, chci tedy posoudit sociální důsledky, které tato úprava přinesla, její klady i zápory. S tím souvisí i otázka, je-li v současné době nutné posílit právní a sociální postavení rodiny, tj. tzv. klasické rodiny, jakožto základní jednotky společnosti a otázka, je-li heterosexuální

manželství, včetně vztahů rodiče a děti stále ještě sociálně žádoucí forma rodinného soužití a zaslouží si adekvátní úctu a ochranu.

1.1 Historie a sociální realita rodiny

V rámci vývoje prošla rodina značnými změnami, ale postavení rodiny ve společnosti bylo, a věřím, že stále ještě je, stěžejní. Sice, jak tvrdí MUDr. Uzel, „biologické hledisko spíše napovídá, že člověk je polygamní živočich, což bylo v dávných dobách pro přežití v podstatě i nezbytné. Monogamie je dnes spíše opatření kulturní a společenské.“ Společenský význam rodiny je podle mého opravdu nezastupitelný a rodina je základní a nejvýznamnější jednotkou společnosti.

Podle ZoR, je hlavním účelem manželství založení rodiny. Rodině, založené manželstvím, jsou právním řádem ukládány práva a povinnosti, právní řád jí ale zároveň poskytuje i ochranu. Tedy českým právním řádu je stále ještě je jednoznačně preferován institut manželské rodiny.

Ve srovnání s manželstvím, kde vedle výhod na straně jedné vyplývá i řada povinností a závazků, je nižší právní ochrana registrovaných partnerů dána zřejmě tím, že se u tohoto druhu soužití nepočítá se společnými dětmi a tedy není důvod, proč by mělo být registrované partnerství zachováno, stejně tak u partnerů obecně, v jakémkoli neseďaném, tedy jiném než manželském soužití je nižší ochrana druhou stranou mince volného způsobu soužití.

Jak tedy lze dne **definovat rodinu**? Platí stále ještě „táta, máma a děti“ (v případě rodiny nukleární), případně další pokrevní generace, předchozí či následující. (rodina rozšířená, rodina vícegenerační). Souvisí rodina se slovem "rodit" stejně jako se slovem "rodiče."?

Věřím, že ano, a souhlasím s profesorem Možným, který popisuje rodinu: „Slovo rodina má, díky Bohu, vysoký status, a velmi, velmi pozitivní konotaci. To, že podíl lidí žijících aktuálně v rodině se v poslední době zmenšuje, nenapravíme tím, že rozšíříme jeho obsah. Rodina není totéž co domácnost. Bezdětný pár má domov, domácnost, byt. V odborné řeči (a nejen v ní) má smysl udržet rozdíl mezi domácností a rodinou. Manželé toužící po dítěti mohou mít šťastnou a spokojenou domácnost, mohou si vytvořit krásný domov (i toto slovo má velký citový náboj) a mohou samozřejmě svůj domov, svou domácnost označovat jako rodinu, skýtá-li jim to útěchu. Jak čemu říkáme, v tom jsme svobodní,

ale skutečnost tím nezměníme. Osamělý rodič s dítětem ovšem tvoří rodinu - neúplných rodin je u nás asi desetina ze všech rodin. V sociologii najdeme různé názory prakticky na cokoliv, ale shoda na tom, že rodinu konstituují pokrevní svazky, je dosti univerzální.“
(*Možný, I. sociolog*)

Také souhlasím s tím, že „Rodina je vícegenerační vztah a soužití, v němž se rodí děti, příp., v němž mohou být děti adoptovány, a to za podmínek respektujících základní potřeby dětí (současně prověřené celou historií lidského rodu). K těmto potřebám patří přítomnost jak ženského, tak i mužského vzoru a jejich komplementární - doplňující se působení.“ (*Hamanová, J. lékařka*)

Definice rodiny je také uvedena v komentáři LZPS, čl. 32, „Rodina je jedním z nejstabilnějších společenských útvarů, který socializuje své příslušníky; je to sociální skupina plnící funkci výchovného prostředí, jež formuje postoje dítěte k sobě samému, k jeho blízkým a ke světu.“¹

Lze tedy říct, že manželství tvoří manželé, rodinu tvoří manželé a děti (rodiče a děti) a společenství tvoří spolubydlící (partneři), domácnost tvoří i samostatně hospodařící jednotka nebo jednotlivec.

Rodičovství bývá vnímáno v rámci tří rovin rodičovské role: biologické, psychosociální a právní, kdy v tradičním pojetí rodiny tvoří tyto roviny jednotný celek. Optimálně. Tedy rodičovství biologické, sociální a právní. V současné době to už mnohdy neplatí.

1.1.1 Historie rodiny a její vývoj

Rozhodně souhlasím s tím, že „Rodina je zajisté nejstarší lidskou společenskou institucí. Vznikla kdysi v pradávných dobách, kdy se člověk ještě moc málo podobal tomu, jak se známe dnes. A vznikla nejen z přirazeného pudu pohlavního, jenž vede k plození a rozmnožování daného živočišného druhu (k tomu ostatně není třeba rodiny), ale především z potřeby své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat, připravovat pro život....“ „Potřeba dítě chránit, starat se o ně, vychovávat je a vzdělávat zůstává nadále - i když v poněkud

¹WAGNEROVÁ, Eliška et al. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6. S. 659

jiném smyslu - potřebou životní.“ „Na otázku, co je to „rodina“, nám jinak odpoví právník, jinak sociolog, jinak demograf nebo národohospodář.“²

V běžném povědomí člověka je rodina společně žijící skupina lidí spojená pokrevními svazky a úzkými citovými vazbami. Rodina se však v průběhu dějin nejen vyvíjela, ale měnilo se i postavení jejích jednotlivých členů.

„Rodinu současnosti je možno považovat za institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, mezi nimiž existují rodičovské, příbuzenské nebo manželské vazby. Základem rodiny ve všech dosud známých společnostech je dyadický pár - muž a žena, tj. nějaká forma manželství nebo partnerství. Rodina je tedy postavena na partnerství osob opačného pohlaví, které má trvalejší ráz, a na příbuzenství. Výchozím znakem každé rodiny je existence nejméně jednoho dítěte bez zřetele na jeho věk.“ (*Kraus, B.*)

Rodina je bezesporu základní článek společnosti, který je různě definován jak v právu, tak sociologii, pedagogice (výchovně-socializační funkci rodiny), ekonomii (výrobní nebo spotřební jednotka), obecně lze rodinu vymezit systémový celek, který je schopný reprodukce svých základních podmínek. V posledních desetiletích se rodina mění, vzdaluje se ustálenému tradičnímu, konzervativnímu a patriarchálnímu modelu, rodiny s jedním rodičem už nejsou výsledkem nevydařeného manželství, ale i záměrné volby. Běžné jsou i rodiny nesezdaných rodičovských párů nebo různé formy nevlastních rodin. Přesto je za ideální rodinu vhodnou pro výchovu dětí stále považována rodina tvořená mužem a ženou.

Můžeme rozlišit nejen rodinu moderní (dnes již bohužel i postmoderní), ale i rodinu **nukleární, rodinu rozšířenou, dále rodina orientační a prokreační**, lze hovořit o **rodině úplné a neúplné**.

Existují rodiny **funkční** (plní funkce rodiny), **afunkční** (ne vždy plní funkce rodiny, ale život rodiny není narušený a neovlivňují zásadně negativně vývoj dítěte) a **dysfunkční** (rodina je vážně narušena, neplní své funkce a narušuje socializační proces dítěte).

² Matějček, Z. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní, Portál Praha, 1994, ISBN 80-85282-83-6 s. 15

Velmi se mi líbí názor prof. Hrušákové, „Rodina je konzervativní jednotka, v níž se z generace na generaci přenáší tradice, zvyklosti, obyčej. Poměrně silně odolává jakýmkoliv novým právním úpravám, pokud dospěje k závěru, že jí nevyhovuje. Výsledná úprava rodinného práva je tedy vždy kompromisem mezi střetem nejrůznějších zcela protichůdných zájmů a protichůdných názorů a někdy i velmi militantních předsudků.“³

Stejně tak i : „Rodina se vždycky vzpouzela a bude vzpouzet jakýmkoliv zásadním revolučním změnám za situace, kdy se revolučně nemění poměry v celé společnosti. Pokud se členům rodiny nelíbí právní úprava, tak se s tím vypořádají po svém. Jinými slovy: zákonodárce si nemůže dělat, co chce. Pokud by se např. rozhodl, že zpřísní pravidla rozvodu, tak lidé jednoduše nebudou uzavírat manželství. Budou spolu žít jen tak. Mimochodem, už nyní je situace na pováženou, za minulý rok se v ČR narodilo 40 % dětí mimo manželství. Zpřísní-li se ještě pravidla, lidé je začnou obcházet a institut začne ztrácet na významu. Necitlivá právní úprava povede k tomu, že nebude respektována a lidé si problémy vyřeší jinak, po svém. A je otázka, jestli je to dobře.“⁴

1.1.2 Postavení rodiny v dnešní společnosti

Rodina je bezesporu základní ale i nejdůležitější společenskou jednotkou nejen z pohledu práva. Její význam je pro společnost nezastupitelný, z toho důvodu je chráněna zákonem. Tato problematika je upravena v LZPS která chrání rodinu jako takovou, ale nezmiňuje se o manželství, které tedy nemusí být nezbytným pro vznik rodiny.

„Rodina je chráněna také na mezinárodní úrovni, ale ani mezinárodní dokumenty pojem rodiny zásadně nedefinují, ani ochranu, která má být poskytnuta rodině založené manželstvím nebo rodině založené jinak.⁵ Zdůrazňují právo kterékoliv rodiny na soukromí a na ochranu před svévolným zasahováním do něho. Děti narozené mimo manželství nemají být diskriminovány v porovnání s dětmi narozenými v manželství.

³ Hrušáková, M. Deset let práce odborníků: Občanský zákoník míří ke druhému čtení v Parlamentu ČR

⁴ Hrušáková, M. Deset let práce odborníků: Občanský zákoník míří ke druhému čtení v Parlamentu ČR

⁵ „Ochrana dítěte je poprvé zaměřena i na vnitřní, rodinné vazby či analogické vztahy. Úmluva přikládá značný význam rodinným či podobným svazkům a snaží se vytvořit rovnováhu mezi zájmy rodičů a dětí., Jílek, D. Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. Právník, 1990, č. 4., s. 370

Obecně tak můžeme současnou rodinu charakterizovat jako malou skupinu osob, které jsou navzájem spojeny manželskými, příbuzenskými či jinými obdobnými vztahy a společným způsobem života.“⁶

1.1.3 Funkce rodiny

Rodina ve svém souhrnu zajišťuje mnoho činností (např. fce biologická, ekonomická), ale zejména plní určité role i ve vztahu ke společnosti, reprodukci obyvatelstva, a to jak reprodukce biologickou, tak i kulturní.

Biologicko-reprodukční funkce rodiny je významná jak pro společnost jako celek, tak i pro jedince, kteří rodinu tvoří. Má-li společnost zabezpečit perspektivy svého rozvoje, potřebuje stálou a stabilní reprodukční základnu. Proto je také v zájmu každé společnosti, aby se rodil potřebný počet dětí. Z tohoto důvodu tedy stát zasahuje do oblasti péče o rodinu a to celou řadou sociálních opatření.

Rodina je také první, kdo učí dítě přizpůsobovat se sociálnímu životu, osvojovat si základní návyky a běžné způsoby chování ve společnosti, má tedy i **socializačně-výchovnou** funkci, také působí na své členy v celém souhrnu dalších jevů a procesů: ekonomických, sociálních, kulturních, mravních, estetických, zdravotních a dalších.

„Rodina je nejstarší lidskou institucí, nejdůležitější sociální skupinu. Je založena na manželstvím nebo pokrevním příbuzenstvím. Členové rodiny jsou spojeni společným soužitím, vzájemnou odpovědností a pomocí. A to celosvětově, i v tak pro nás exotických zemích, ve kterých existuje africké obyčejové právo, je „smyslem existence každého jedince v tradiční africké společnosti stát se rodičem. Člověk, který nezplodil potomka, se nestane předkem, tudíž nemá nikoho, kdo mu, až nastane čas smrti, zajistí řádný pohřeb a přestup jeho ducha na onen svět. Z toho je vyvozován i smysl manželství. Mezi základní mravní i právní povinnosti muže náleží soulož za účelem plození, základní povinností ženy je rodit děti.“⁷ Jak prosté a funkční.“⁸

⁶ Janíková, K. Institut registrovaného partnerství, jeho příčiny a sociální důsledky

⁷ Kubů, L., Hungr, P., Osina, P.: Teorie práva, s. 225

⁸ Janíková, K. Institut registrovaného partnerství, jeho příčiny a sociální důsledky

Domnívám se, že je nade všechnu pochybnost, že rodinu tvoří potomci a předci, tedy rodiče/rodič a děti/dítě. K tomuto tématu se vyjádřil i Doc. MUDr. Jaroslav Zvěřina, CSc., který na dotaz, co je obecná norma pro sexuální chování říká, že z hlediska biologické a evoluční sexuologie je důležité ujasnit si vlastnosti naší lidské „sexuální přirozenosti“. Patří k ní zejména většinová heterosexuální orientace (s malou homosexuální minoritou), primárně párový charakter intimní sexuality, nízká erotická atraktivita nezralých objektů, schopnost erotické fascinace (zamilovanosti), navázání a udržení párového vztahu („sukcesivní“ monogamie, která zaručuje delší párové vazby, které ovšem nemají biologicky zajištěno celoživotní trvání). Také výrazné rozdíly sexuality mužů a žen patří k normální sexualitě, ale v bakalářské práci „Reprodukční práva žen“ vybrané otázky v rozhodnutích ESLP, autorky Zdeňky Krčálové jsem se dočetla, že „Dalším ze skrytých, dnes již částečně oslabených mocenských nástrojů kontroly populace je **tzv. normativní heterosexualita**. Heterosexualitu můžeme chápat jako společenské nasměrování sexuálního pudu, který by jinak zůstal neřízený a tzv. polymorfně perverzní. ... pak prohlásila nejméně na další dvě století heterosexualitu za společenský standard, a přestože se dnes již tato představa oslabuje, je normativní heterosexualita, dosud ospravedlňující genderové nerovnosti nutností přirozené reprodukce, minimálně z hlediska reprodukčních práv stále relevantním tématem“

I přes tento názor, doufám, že ojedinělý, který ukazuje na různost postojů v naší postmoderní době, jsem přesvědčená o životaschopnosti rodiny a o normalitě a přirozenosti heterosexuality.

1.1.4 Rodina a stát

Bylo, je a bude jednoznačně v zájmu státu podporovat rodiny, tedy rodiny s dětmi, stát podporuje instituci rodiny sociálními opatřeními, (např. příspěvky na dítě, sirotčí a vdovský důchod), typickým příkladem jsou 70tá léta 20. století, kdy bylo zavedeno porodné, novomanželské půjčky došlo k výraznému nárůstu narozených dětí, což je patrné i před cca deseti lety, když tyto „silné ročníky“ také zakládaly, rodiny došlo ke zvýšení porodnosti. Je tedy zřejmý zájem státu a důvody preference úplné rodiny. „V nejširším vymezení

může být rodina definována jako institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti.“⁹

Zájem státu lze dokumentovat i z informací dostupných na stránkách Českého statistického úřadu, kdy v závěru práce uvádím v grafech informace k podstatným statistikám, jako jsou „Podíl obyvatel ve věkové skupině 0-14 a 65 a více v letech 1950-2011“, „Narození a zemřelí v letech 1950-2011“, „Struktura přírůstku obyvatel v letech 1950-2011“, „Počet dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2011“, „Úhrná rozvodovost v letech 1950-2011“, „sňatky a rozvody v letech 1950-2011“, „Sňatečnost svobodných žen v letech 1950-2011“ a „Naděje na dožití při narození v letech 1950-2011“.

Lze souhlasit s názorem, že „Člověk potřebuje institucionálně pokrýt nejen reprodukci fyzickou, ale i reprodukci sociální způsobilosti. Lidská rodina jako sociální instituce musí proto obsahovat i jistý prvek trvalosti.“ „Párová rodina se zakládá setkáním muže a ženy, kteří po intenzivnějším anebo povrchnějším vyjednávání dosáhnou shody v tom, že svazek s potřebnou trvalostí nastolí.“¹⁰

1.2 Formy rodinného života

Rodina založená manželstvím je stále nejpreferovanější, ale v současnosti již není výjimečná ani jiná forma soužití, partnerství heterosexuálních nesezdaných osob, soužití pouze faktické, typicky rodina tzv. „bez papíru“, která ale plní standardní funkci rodiny, jedná se o typickou neinstitucionovanou rodinu (nechtějí), ale **je zde jasná vůle rodinného života**, a v dnešní době jsou v těchto svazcích běžně vychovávány děti.

Dále jsou to typicky rodiny neúplné, vesměs jeden rodič a děti, případně i partner rodiče, kdy již nastává rozlišení rodičovství biologického, faktického a právního. Děti po rozvodu rodičů žijí často jen s jedním z rodičů, převážně s matkou, případně s jejím novým partnerem. ZoR, který je základním pramenem rodinného práva se sice o nesezdaném soužití výslovně nezmiňuje, ale počítá s ním. I když ZoR preferuje rodinu založenou manželstvím, nedělá rozdíly mezi dětmi narozenými v manželství a mimo ně a právní úprava vztahů mezi rodiči a dětmi není založena na existenci manželství, ale na **rodičovství**.

⁹ Možný, I.: Sociologie rodiny, s. 99

¹⁰ Možný, I.: Sociologie rodiny, s. 99

„Náš právní řád neobsahuje speciální právní úpravu, která by se nesezdaným, tedy i neinstitutizovaným, faktickým soužitím zabývala, což má za následek i nejasné postavení osob žijících v tomto soužití. Domnívám se, že je to dáno zejména jeho neinstitutizovanou povahou, kdy není-li něco institucionalizováno, stěžší to může být zákonem upraveno. Ovšem je v možnostech zákonodárce tento stav pojmenovat a systematicky zařadit do našeho právního řádu. V současné době náš právní řád v některých zákonech nepřímo nesezdané soužití zmiňuje, typicky třeba v trestním řádu, při možnosti odeprít výpověď, v občanském zákoně, v definic společné domácnosti a další.

Tedy je-li možné tento jev upravit v dílčích zákonech, neměl by být do budoucna problém postavení nesezdaných párů bez ohledu na sexuální orientaci upravit i obecně, nejlépe v novém občanském zákoníku, kde je obsažen i nynější zákon o rodině.“¹¹

1.3 Alternativní formy soužití

Nejčastější formy soužití muže a ženy jsou manželství a nesezdané, faktické soužití. Jen manželství je upraveno v ZoR a z tohoto důvodu mu byla, je a bude poskytována ochrana ze strany státu. Nyní je v ČR upraveno i registrované partnerství osob stejného pohlaví.

Nesezdané soužití nemá ze zákona žádné právní následky. „Vzhledem k tomu, že není žádná právní úprava vzniku, fungování ani zániku a nejsou ani vyjmenovány osoby, které mohou v takovém vztahu žít (viz ZoR – Manželství je trvalé společenství muže a ženy nebo ZoRP – Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví) a je bezesporu možné, aby toto faktické soužití bylo využíváno jak osobami heterosexuálními, tak homosexuálními.

Následky tohoto soužití je třeba vyvozovat z jednotlivých ustanovení právních předpisů, z OZ ve vztahu k pojmu domácnost či osob spolužijících, ze ZoR ve vztahu k právům a povinnostem mezi rodiči a dětmi a povinnosti k placení výživného, z práva sociálního zabezpečení ve vztahu k některým dávkám apod.

¹¹ Janíková, K. Institut registrovaného partnerství, jeho příčiny a sociální důsledky

Právní úpravu práv a povinností manželů nebo registrovaných partnerů nelze automaticky použít na vztahy vyplývající z nesezdaného soužití.

V případě nesezdaného, neregistrovaného a tedy neinstitucionalizovaného soužití je tedy nutné využít obecných možností, které nám dává náš právní řád, jako jsou soukromoprávní smlouvy řešící např. podmínky společného bydlení, dědické nároky a další. Toto řešení ale není vždy dostačující, zde platí dvojnásob i neznalost práva neomlouvá a navíc, málokdo si na začátku vztahu dokáže představit, jaké situace bude potřeba v budoucnu řešit např. po rozchodu, po narození dítěte, po úmrtí jednoho z partnerů apod.

Pojmy související s neinstitucionalizovaným faktickým soužitím jsou vymezené např. OZ, zejména domácnost, osoby blízké, osoby spolužijící. Pojmy druh a družka používají např. zák. o státní sociální podpoře, o životním minimu, o nemocenském pojištění zaměstnanců. U termínu nesezdané soužití stále víceméně přetrvává historický názor, že se jedná o vztah druh, družka, ale ani definice vztahu druh a družka není právním řádem vymezena.¹² Tento vztah můžeme vymežit jako vztah muže a ženy, kteří spolu žijí a neuzavřeli manželství.¹³

1.4 Tradiční a nový pohled na rodinný život

Tradiční pohled na rodinný život byl jednoznačně určen manželstvím, kdy jiné formy soužití nebyly akceptovány a byly na okraji zájmu, tedy i ochrany společnosti, včetně nemanželských dětí. Tento postoj se postupně měnil až k úplnému zrovnoprávnění nemanželských dětí, kdy v dnešní době se rodí stále více dětí mimo manželství, viz informace Českého statistického úřadu, **graf č. 4** podíl dětí narozených mimo manželství „Počet dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2011“, dále je v současné době výrazně posunuta věková hranice, kdy ženy vstupují do manželství, viz **graf č. 7** „Sňatečnost svobodných žen v letech 1950-2011“ a poměrně vysoká rozvodovost viz **graf č. 5** „Úhrná rozvodovost v letech 1950-2011“.

¹² V minulosti vymezovala vztah **druha a družky** již zrušená vyhl. č. 210/1989 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb, kde se v § 2 odst. 5 vztah druha a družky definoval jako životní spojení muže a ženy, kteří spolu žijí ve společné domácnosti.

¹³ Janíková, K. Institut registrovaného partnerství, jeho příčiny a sociální důsledky

Významně se změnila sociální role rodičů, kdy demokratizací bylo oslabeno mocenské postavení muže v rodině, i děti se aktivněji a tvořivěji podílejí na organizaci rodinného života, vztahy již nejsou v rovině autority a podřízenosti, ale v rovině přátelství a autoritativní rozhodování je nahrazeno diskusí, na níž se podílejí obvykle všichni členové rodiny.

Názory na rodinu jsou jednak konzervativní, který klade důraz na hodnoty tradiční rodiny a na hodnotu dítěte a názor modernistický, který obsahuje nejrozumnější způsoby soužití v komunitách a považuje za základní jednotku budoucnosti nezávislého a „svobodného“ jedince a jeho individuální život.

Podle mého ale zůstane zachováno, že „Interakce dělá rodinu rodinou. Svědčí o tom ostatně i všechny výzkumy dětí, které procházely jen ústavy a podobnými institucemi a nikdy rodinnou výchovu nepoznaly. Souhlasně se totiž ukazuje, že tyto děti mají později v životě největší obtíže právě v citové interakci s druhými lidmi, nedovedou dávat a přijímat, nejsou dobře schopny náležité odezvy, když jim někdo dává najevo svou přízeň, je pro ně problémem hluboce se zamilovat a založit trvalé společenství s někým druhého pohlaví, mít rád své děti, atd.“¹⁴

1.5 Komparace právních úprav soužití

Je nezodpovězenou otázkou, které vztahy a v jakém rozsahu mají být státem upraveny, jaké normy lidského chování mají být právem regulovány, tedy nejen upraveny, ale jejich případné nedodržování má být státem sankcionováno.

Jsem toho názoru, že je to jednoznačně rodina, založená manželstvím muže a ženy. Na existenci této formy soužití má stát zájem, tuto formu soužití upřednostňuje před jinými a je i více chráněna.

V mnohých státech dnes dochází k postupnému začleňování alternativních forem soužití do právních rádu daných států, k tomu obrázek č. 1 Právo na adopce dětí stejnopohlavními páry v Severní Americe a obrázek č. 2 Právo na adopce dětí stejnopohlavními páry v Evropě. Stát může institucionalizovat různé formy soužití, které také v různé míře

¹⁴ Matějček, Z. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní, Portál Praha, 1994, ISBN 80-85282-83-6 s. 41

chrání. Je na každém z nás, aby se rozhodl, jaké bude jeho soukromí, jaký bude jeho rodinný život. Tedy každý si zvolí tu možnost, která mu více vyhovuje, manželství - se všemi právy a povinnostmi včetně dětí - kdy stát garantuje nevyšší míru ochrany, manželství bezdětné (ať již nemožností mít děti či svobodnou volbou manželů) nebo formu kohibice, ať již s dětmi či bez dětí nebo registrované partnerství.

1.6 Právní a společenské uznání homosexuality

Domnívám se, že v ČR v současné době není homosexualita nejen trestná, ale ani kriminalizovaná, máme rovné postavení heterosexuálních i homosexuálních občanů, kteří nejsou nijak diskriminováni, všichni máme stejná práva, která jsou nezcizitelná, nepřenositelná. Přímou diskriminací rozumíme to, že je s určitou osobou/osobami zacházeno ve srovnatelné situaci méně výhodným způsobem než s osobou/osobami jinými, osoba je znevýhodněna oproti ostatním a děje se tak z důvodu právně neospravedlnitelného, zejména na základě nepřipustného kritéria jako je rasa, pohlaví, sexuální orientace, národnost, víra atp. Diskriminace může být i nepřímá, která vzniká při aplikaci formálně nezávadných právních úprav. „Česká republika se stala první postkomunistickou zemí, kde bylo uzákoněno registrované partnerství. Tento schválený návrh ZoRP požadoval v celku omezený právní status pro homosexuální páry a dalo se očekávat, že tato úprava zřejmě nebude jednoznačným přínosem do našeho právního řádu,¹⁵ zejména když tento zákonem upravený status sice umožňuje párům stejného pohlaví se stát „registrovanými partnery“, ale zbavuje je zároveň práva stát se i individuálním osvojitelem dítěte, i když český právní řád obecně umožňuje individuální adopci.

Nelze tedy než souhlasit s obecným názorem na postoj naší společnosti k homosexualitě: „Je ale pravda, že humbuk kolem homosexuality ukazuje na dosud emoční vztah společnosti k tématu. Až vyhasne, budeme se na homosexualitu dívat stejně jako na levorukost – totiž nijak.“ (*Doležal, Jiří X.*)

DÍLČÍ ZÁVĚR

¹⁵ Janíková, K. Institut registrovaného partnerství, jeho příčiny a sociální důsledky

Cílem této kapitoly bylo seznámení s problematikou, tedy historií a sociální realitou rodiny, s jinými formami rodinného života, alternativními formami soužití a porovnat tyto jednotlivé druhy soužití včetně jejich právních úprav a uznání homosexuality jako takové. Je neoddiskutovatelným faktem, že RP vybočuje z tradice biologické rodiny (není zde zachovaný biologický prvek), nicméně se vyskytuje se ve společnosti, společnost reagovala na tuto skutečnost právní úpravou, neboť je potřeba zabezpečit potřebnou jistotu pro tyto vztahy a to nejen pro RP, ale i pro celou společnost. Jednoznačně se jedná i o téma sociální pedagogiky, kdy jde o situace, jež se ve společnosti vyskytují, na které je reagováno příslušnou právní úpravou, kdy podstatou práva je regulace společenských vztahů.

Jádro řešení spočívá v tom, **jak je chápán pojem rodiny**, přesněji řečeno, co, resp. kdo tvoří jádro rodiny. Rozumí se tím samozřejmě rodina přirozená, včetně sociálních vazeb, nikoli to, čemu někdy říkáme náhradní rodina ve významu náhradní rodinné péče.

Při zodpovídání otázky nezadatelných pojmových znaků rodiny je nutno vyjít z účelu rodiny, pakliže v něm spatřujeme (kromě jiného) výchovu nezletilých dětí.

V tomto ohledu můžeme právně dovodit, že rozhodným hlediskem pro právní posouzení toho, v čem spočívá rodina je, zda určité společenství odpovídá **nejlepšímu zájmu dítěte, které je bez své vůle jeho součástí**.

Jinak řečeno, je to nejlepší zájem dítěte (někdy uváděno jen jako „zájem dítěte“), co tvoří právní kritérium objektivně právního pojmu rodiny v soukromoprávním a podobně dalším společenském smyslu.¹⁶

Jednoznačné je, že v obecné rovině nejlepšímu zájmu dítěte odpovídá rodina tvořená na mužském a ženském pólu. To znamená, že její základ spočívá v mužské a ženské roli každého z rodičů. Tento závěr můžeme dovodit i jazykově, neboť výraz „**rodina**“ jazykově souvisí se slovy „**rodič**“, „**na-rození**“, také čekat rodinu (dítě), mít rodinu (dítě/děti), man-

¹⁶ „V roce 1923 připravila UISE dokument nazvaný deklarace práv dítěte, jenž byl rok poté projednán ve Shromáždění Společnosti národů a vešel do širokého povědomí veřejnosti jako *Ženevská deklarace práv dítěte*. Dokument, ačkoliv postrádá mezinárodně právní závaznost, se stal osnovou a prvním právním programem rodičího se systému mezinárodní ochrany práv dítěte a představuje určitý přechod od dílčího podchycení statusu dítěte k soubornému postizení jeho společenského postavení. *Obsah dokumentu zhuštěně odráží základní potřeby dítěte*. Vůdčí morální tezí je myšlenka, že lidstvo je povinno dát dětem to nejlepší, co má. Ženevská deklarace práv dítěte zahrnuje pět požadavků zformulovaných do podoby závazků, čímž se zvyšuje jejich společenská i mravní naléhavost, avšak zastihuje se postavení dítěte jako subjektu práv.“
Jílek, D. *Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte*. *Právník*, 1990, č. 4., s. 365

želé chtějí založit rodinu“ apod., což vše navozuje, přinejmenším nepřímo **uplatňování nejlepšího zájmu dítěte ve vazbě na rodiče, a tím předurčený rodinný život** a není náhoda, že s pojmem rod a rodina se spoluvytvářel i pojem státnost.

Proto můžeme považovat za nepotřebné a v jistém právním pohledu dokonce za nesprávné rozšiřování subjektivního práva na rodinný život i na jiné životní situace, které s takto definovanou rodinou (ani s rodinou sourozeneckou) nesouvisí. To se týká osobního soužití (osobního společenství) např. lidí stejného pohlaví, ať již důvodem tohoto soužití může být cokoliv. Nikoliv tedy jen stejnopohlavní orientace, ale i jiné příčiny přátelských vztahů, či jiných osobních poměrů.

Na tyto případy lze však aplikovat právo na soukromý život, který se týká mimordinných, soukromých životních aspektů ve vší jejich rozmanitost, viz E úml – čl. 8 právo na rodinný a soukromý život.

Z toho dovozujeme, že právo na rodinný život představuje užší pojem nežli právo na soukromý život, neboť rodina tak, jak je výše pojata, představuje pouze jeden z prvků soukromého života, byt by se jednalo o prvek jakkoliv významný.

2 ÚSKALÍ PRAMENÍCÍ Z DNEŠNÍ PLATNÉ ÚPRAVY ZÁKONA O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ

Lze souhlasit s názorem, že „Je třeba vědět, že tento zákon opravdu není o sexuální orientaci, není to zákon o toleranci, xenofobii, konkrétně homofobii a už vůbec ne o odstranění diskriminace na základě sexuální orientace. Manželství rovněž není institutem, který by jakkoliv legalizoval, kodifikoval, zoficiálňoval, normalizoval sexuální orientaci heterosexuální, či upravoval různé typy jejích projevů. Manželé obvykle mívají (vlastní) děti, čímž vzniká rodina, což je také obvykle cílem, těch, co do manželství vstupují.“¹⁷

„Česká společnost je k lidem s homosexuální orientací vcelku tolerantní a bez předsudků, což se projevilo vyřazením homosexuality jako lékařské diagnózy a zrušení trestnosti pohlavního styku osob stejného pohlaví, které bylo u nás provedeno již v šedesátých letech minulého století, a poslední krok byl učiněn bezprostředně po listopadu 1989, kdy byla zavedena stejná věková hranice pro zákonnost pohlavního styku heterosexuální i homosexuálního. Homosexuálové požívají lidské důstojnosti rovnoprávně se všemi dalšími osobami a nesmí být nijak diskriminováni a náš právní řád poskytuje dostatek možností jak se diskriminaci bránit.“¹⁸

Pokud tedy diskriminace homosexuálních osob v ČR nebyla, jakákoliv diskriminace je v našem právním řádu výslovně zakázána a žádný zákon homosexuální vztah či soužití zakazoval, proč tedy bylo potřebné zřídit zcela novou instituci, které však zákon nedává žádnou funkci, žádný účel? Vlastně má - registraci.

Opravdu liberální stát zasahuje partnerských vztahů co nejméně. Výjimkou bývá tradičně institut manželství, ovšem typicky s ohledem na výchovu dětí, k té je však přihlíženo i v alternativních, neinstitutizovaných a neregistrovaných formách soužití.

Naprosto souhlasím s tím, že „Ze všech reálně existujících a teoreticky myslitelných vztahů prohlásilo lidstvo po tisíciletích zkušeností jeden z nich za privilegovaný: manželství muže a ženy. Z odlišných bytostí, muže a ženy, které dohromady tvoří člověka,

¹⁷ Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko, část Michal Petřík: Registrované partnerství není liberalizační

¹⁸ Janíková, K. Institut registrovaného partnerství, jeho příčiny a sociální důsledky

vytváří rodina prostor pro zrození a růst dětí. Samotné slovo rodina napovídá, že je to instituce vztahující se k rození. Pouze tomuto jedinečnému vztahu byla vyjádřena veřejná podpora.“¹⁹

2.1 Klady této úpravy

Myslím, že tímto zákonem byla možnost stejnopohlavních párů žít de facto v neinstitucionalizovaném partnerství rozšířena i o možnost uzavírat registrované partnerství, tedy o možnost stejnopohlavních párů žít i de iure, tedy institucionalizovaně v partnerství. Tuto problematika lze řešit pouze zákonem, proto nemohla být řešena jiným způsobem a je tedy dobře, že tato možnost existuje.

Vzhledem k tomu, že se jedná ze své podstaty o vztahy svým způsobem podobné povahy jako jsou vztahy rodinné, zvažovalo se jako vhodné řešení zařazení ZoRP do nově navrhovaného kodexu civilního práva, návrhu nového Občanského zákoníku, tak jak bylo původně zamýšleno v návrhu pracovní komise z roku 2004, v části první až čtvrté,²⁰ kdy v části druhé, Rodinné právo byla Hlava IV, **Zapsané partnerství**, které bylo upravené v ust. §§ 836 – 854 v rozsahu, jak bylo navrženo, kdy se navrhovaná úprava dost přiblížila úpravě práva rodinného. Výjimkou zůstaly vztahy rodičů a dětí, upraveno bylo i společné jmění registrovaných partnerů, ale chybělo začlenění takových ustanovení, které by umožňovaly, resp. zjednodušovaly faktické soužití osob, partnerů, ať již registrovaných, či neregistrovaných.

Ovšem díky situaci při schvalování nového občanského zákoníku, nakonec registrované, resp. zapsané partnerství v zákoně č. 89/2012 Sb. obsaženo není, pouze jsou zde začleněna ustanovení zákona o rodině.

Minimálním kladem této úpravy je, že je aspoň nějakým způsobem existence vztahů osob stejného pohlaví řešena právem, neboť „Společnost (společenství) a právo bezpodmínečně patří k sobě. Nemohou se bez sebe obejít. Obě sociální veličiny tvoří pár z objektivní nutnosti. Právo by mělo vnést do společnosti spravedlnost, dobra a blaho. Právo

¹⁹ Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko, část Jiří Payne, Alternativní vztahy netřeba registrovat

²⁰ Ministerstvo spravedlnosti České republiky, Návrh občanského zákoníku (část první až čtvrtá), Návrh pracovní komise, Hlavní zpracovatelé: Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, DOc. JUDr. Michaela Zuklínová, CSc.

rovněž určuje na základě logicky provázaných norem dobré chování. Právo odlišuje a postihuje chování špatné neboli protiprávní.“ (Jílek, D. Právo EÚ)

Stejně tak je to jinými slovy vyjádřeno „Platný český právní řád, o který nám jde, není - přes všechny závažné vady a nedostatky - duchaprostou chaotickou změtí. Navzdor všem vadám je smysluplným časoprostorovým útvarem, korunovaným Listinou základních práv a svobod, dalšími předpisy ústavními, jakož i mezinárodním a vůbec všelidským rozměrem. Právě toto jeho jednotné korunování, jasně opřené o prostý a jednoduchý přirozeněprávní základ, nám umožňuje přes všechny možné pochyby našeho rozumu dospět k předchozímu tvrzení. Faktem je, že smysluplné právní dobro platného společensko-právního řádu z něj musíme vyjevit (interpretovat) tak, jak z textu právního předpisu vyjevujeme samu právní normu lidského chování.“²¹

Můj názor je, že tento zákon je potřebný, ve smyslu opodstatněnosti jeho existence jakožto právní normy, která reguluje jev, který ve společnosti se vyskytuje a který bylo potřeba právně upravit.

2.2 Nedostatky této úpravy

Víc než jen souhlasím s názorem „Legislativní rodinněprávní novinkou je zákon o registrovaném partnerství (zákon č. 115/2006 Sb.), jehož přijetí bylo provázeno mnoha nesnáze. Zdrojem kontroverzního zákona z pera skupiny poslanců jsou: (a) dřívější poslancecké návrhy, (b) zákon o rodině a (c) návrh nového občanského zákoníku. Na první pohled je zjevné, že nový zákon postrádá koncepci, je nesystematický, není pojmově koherentní, a že bude působit značné interpretační i aplikační problémy. Lze plně souhlasit s názorem, že se jedná o zákon o registraci, nikoli o zákon o partnerství. Zcela se lze ztotožnit také s konstatováním, že z části se nový zákon snaží připodobnit registrované partnerství manželství a dílem naznačuje, že jde o něco méně významného, v jistém smyslu „druhořadého“. Také je třeba podpořit názor, že přijetím předmětného zákona došlo k vytvoření izolovaného dekodifikátu, a sdílet naději, že v rámci rekodifikace civilního práva dojde k úpravě partnerství osob téhož pohlaví způsobem, který je pro moderní právní

²¹ Telec, I. Metodika výkladu právních předpisů: Právně hermetická technika. 1 vyd. Brno: Doplněk, 2001, s. 7

stát důstojný.²² Myslím, že z pohledu práva k tomuto není co dodat; paní docentka občanského práva Zdeňka Králíčková z brněnské právnické fakulty, která patří k významným a výrazným představitelkám rodinného práva v ČR, se vyjádřila jasně a jednoznačně.

Jsem toho názoru, že manželství není kodifikováno jen pro zvýšení statusu standardního sexuálního vztahu muže a ženy, ale pro jiný důvod – je formou právní ochrany dětí. To, že v ZoRP je zakázáno (i individuální) osvojení dětí je nejen nekoncepční ale i snadno napadnutelné podle mého názoru je to „Pandořina skříňka“, neboť zákaz adopce nebyl do zákona vložen z důvodu, že by si ji navrhovatelé ZoRP nepřáli, ale protože věděli, že bez tohoto omezení by návrh zákona neprošel ani u veřejnosti, ani u zákonodárců. Adopce RP nebyla v té době přijatelná pro společnost.

Jestliže se jedná o obecné pravidlo, nelze říci, že by jeho uzákonění v ust. § 13 ZoRP bylo na závadu, věcné pochyby o tom, zda výchova dítěte homosexuálním párem místo přirozenou rodinou či místo náhradní rodinné péče je v souladu s Úmluvou o právech dítěte anebo, není-li musí být rozhodováno v konkrétním řízení o konkrétním osvojení a to příslušným soudem. Můžeme si také položit otázku, jestli toto začlenění v ZoRP bylo nezbytné, protože se jedná o zákaz, který je bezvýjimečný. Alternativou by mohlo být posouzení případu soudem podle konkrétních okolností, což je rozumný argument, který nepopírá Úmluvu o právech dítěte a ponechává prostor aplikaci a výklad.

Stejnopohlavní partneři mohou uzavřít registrované partnerství, ale se společnými dětmi se nepočítá. Jde o dané biologické znevýhodnění stejnopohlavních párů a o zákonem danou nemožnost adoptovat si nejen osvojitelné dítě, ale i dítěte druhého z partnerů. Je zřejmé, že dítě svým příchodem do stejnopohlavní rodiny může přinést zajímavý legislativní zmatek, podobný situacím v heterosexuální rodině.

Nový OZ již RP výslovně zmiňuje v ust. § 827 „Pečuje-li o dítě jen jeden z rodičů, podílí se na péči o dítě a jeho výchově i manžel nebo partner rodiče dítěte, žije-li s dítětem

²² Králíčková, Z. Evropský kontext vývoje českého rodinného práva po roce 2004. In Hurdík, J., Fiala, J., Selucká, M. (eds.) Evropský kontext vývoje českého práva po roce 2004. Brno: Masarykova univerzita, 2006, str. 202-222.

v rodinné domácnosti. To platí i pro toho, kdo s rodičem dítěte žije, aniž s ním uzavřel manželství nebo registrované partnerství, žije-li s dítětem v rodinné domácnosti.

Podle ZoR si u nás může osvojitelné dítě osvojit fyzická osoba, která je způsobilá k právním úkonům a která zaručuje způsobem svého života, že osvojení bude ku prospěchu dítěte i společnosti. Podle ZoRP však uzavřením registrovaného partnerství tyto fyzické osoby svoji způsobilost ztrácí, zůstává jim však možnost požádat o poručenství.

Otázkou mimo rámec této práce je, jestli to, že RP chtějí dítě, aby byli úplnou rodinou ale dítě nemohou, svým vědomým jednáním, mít přirozenou cestou, zakládá povinnost státu RP nějakou právní normou tuto možnost zajistit.

Tím ale ovšem rozhodně nechci říct, že dikce sporného ust. § 13 odst. 2 ZoRP je správná. Netroufám si odhadovat důvody vzniku tohoto ustanovení, snad vliv veřejnosti, která nebyla adopcím RP příliš nakloněna.

To, že jsou snahy, aby styl života stejnopohlavních partnerů byl vnímán jako standardní je legitimní, je to právo zaručené jak Ú ČR a LZPS, tak i mezinárodními smlouvami a právem EU, ale je otázkou, jestli tato biologicky determinovaná nemožnost mít vlastního potomka je i legitimním důvodem k vytvoření zákona či novelizace stávajícího ZoRP.

2.3 Výchova dětí homosexuálními dvojicemi (biologické rodičovství)

I když ZoRP neumožňuje ani jednotlivcům právo adoptovat dítě a asistovaná reprodukce je v ČR přístupná pouze pro heterosexuální páry, přesto v ČR existují stovky homosexuálních rodin vychovávajících děti. Toto je naprosto v souladu se ZoRP, kde je výslovně uvedeno, že „existence partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěření jeho dítěte do jeho výchovy“.²³ Lze tedy říci, že právní řád ČR nebrání zakládání homosexuálních rodin s dětmi.

²³ Zákona o registrovaném partnerství ust. § 13

(1) Existence partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěření jeho dítěte do jeho výchovy. Partner, který je rodičem, je povinen zajistit vývoj dítěte a důsledně chránit jeho zájmy při použití přiměřených výchovných prostředků, tak aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a ohroženo jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

(2) Trvajícím partnerstvím brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte.

(3) Pokud jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneri žijí ve společné domácnosti, podílí se na výchově

Nejčastěji se jedná o homosexuální rodiny, v nichž jedna z partnerek či partnerů má dítě z předchozího vztahu, vznikají i ty, do nichž se děti teprve plánovaně rodí. V tomto případě se jedná skoro výhradně o rodiny lesbických párů.

Lze říct, že jsou i jiné možnosti, jak mohou registrovaní partneři získat do péče nezletilé dítě. V roce 2011 „jednoho z registrovaných partnerů vybralo ministerstvo (MPSV) jako vhodného pěstouna pro dítě s kombinovaným zdravotním postižením, které dosud nenašlo žádnou vhodnou pěstounskou rodinu. "Jedná se o dítě, u nějž nejsou splněny podmínky pro osvojení a **přichází v úvahu pouze jeho svěření do pěstounské péče,**" řekla iDNES.cz mluvčí ministerstva práce a sociálních věcí Viktorie Plívová. Potvrdila, že na úrovni ministerstva práce je to první případ, kdy **byl vybrán žadatel zcela jednoznačně posuzován i s ohledem na svou homosexuální orientaci.** Podobný případ už ovšem mohl řešit některý z krajských úřadů, protože ministerstvo zprostředkovává náhradní péči až v případě dětí, pro které se nepodařilo najít náhradní rodinu krajem. Více k žadateli ani dítěti nesdělila. "S ohledem na zákonem stanovenou povinnost mlčenlivosti nemůžeme zveřejnit žádné informace. Sám žadatel si přál vyhnout se medializaci. V zájmu zdárného dokončení svěření dítěte do náhradní rodinné péče také žádáme, aby se média zdržela pátrání po podrobnostech," upozornila.²⁴

Jedná se o pěstounskou péči, upravenou v ZoR, je to osobní péče o dítě v situaci, kdy existují rodiče dítěte, nebo poručník (např. OSPOD) jako zák. zástupce dítěte, pokud by rodiče měli zájem, mohou dítě navštěvovat. Lze tedy jednoznačně říci, že ZoRP brání jen osvojení RP, ne pěstounské péči, která je také individuální, společně mohou mít v pěstounské péči dítě manželé, nebo to ale mohou být např. i SOS vesničky apod.

Vzhledem k tomu, že v Evropě jsou různé úpravy rodinného práva, těžko se dá hovořit a evropských standardech, např. v Rakousku si mohou společně osvojit dítě i osoby nesezdané, není zde podmínkou manželství jako u nás, blíže v praktické části, rozsudky ESLP.

Ale i když jsou různé státní úpravy, platí, že „Soudní výklad obvykle předpokládají i podmiňující případy. Je-li doktrinární výklad mnohdy bez skutkového pozadí, tak výklad

²⁴ Zdroj: http://zpravy.idnes.cz/ministerstvo-poprve-pustilo-dite-z-ustavu-k-vychove-registrovanemu-paru-1tf-/domaci.aspx?c=A110610_140159_domaci_taj 19.3.2013

soudní se pojí s případy. Proto se lineárně opoždí za výkladem doktrinárním. Takový výklad navazuje na skutkové okolnosti osobní a věcné.“²⁵ a stejně tak je v souvislosti s růzností rozsudky sjednocují výklad: „Rozsudek Evropského dvora plní funkci výkladového návodu. Stanoví interpretační rámec, který je závazný pro vnitrostátní orgány. Současně však ponechává určité interpretační prostory pro vysvětlování významu právních výrazů objevujících se ve společném textu směrnice. A výklad předurčuje výsledek aplikace.“²⁶

2.4 Nerovné zacházení s rovnými jedinci při výkonu práva

Z judikatury Evropského soudu vyplývá, že „diskriminace“ je, když se jedná o nerovné zacházení s rovnými jedinci při výkonu přiznaného práva, a toto zacházení postrádá objektivní a rozumné zdůvodnění.

V tomto konkrétním případě se jedná o to, že pokud ZoRP umožňuje sdílet s jinou osobou stejného pohlaví společenství státem uznané se statusovými důsledky podobnými statusovým důsledkům, které vyplývají z manželství, jedná se tedy ne o zajištění rovnosti ve smyslu sexuální orientace, ale o **rovnost občanskou** - možnost žít ve svazku, který je ČR uznáván a chráněn.

S registrovanými partnery je ale v ZoRP, ust. § 13, odst. 2 zacházeno nerovně jak v porovnání s manžely (společná i individuální adopce), tak i s osamělými osobami (individuální adopce).

Obecný nárok na adopci má každá osoba, vyjma RP, ovšem je otázkou, jak by bylo postupováno v konkrétním případě té které jednotlivé žádosti, lze jen těžko předjímat. Vždy musí být posuzován především prospěch dítěte. Jsem toho názoru, že je tento paragraf koncipován nešťastně.

Proč vůbec byl takto koncipovaný paragraf vůbec uzákoněn, když jeho nezařazení a ponechání řešení osvojení dítěte vždy jen na zvážení soudů, kteří o osvojení v každém jednotlivém případě rozhodují, by mohlo být uspokojivým řešením pro všechny. V každém

²⁵ Jílek, D., Pořízek, P. Společný evropský azylový systém: zásahy do osobní svobody, Kancelář veřejného ochránce práv, Brno, 20110, ISBN 978-80-7357-490-1 s. 169

²⁶ Tamtéž, s. 191

případě podání žádosti o osvojení, je vždy jen zákonem daná možnost, není to rovnou úspěšné, faktické a konkrétní osvojení. ZoR pouze stanoví, že osvojiteli se mohou stát pouze fyzické osoby, které zaručují způsobem svého života, že osvojení bude ku prospěchu dítěte i společnosti.

2.4.1 Biologická nerovnost

Narození dítěte je vždy výsledkem spojení muže a ženy, resp. vajíčka a spermie, děti nepřicházejí na svět domluvou, z páru vzniká rodina a je biologicky dané, že tento pár musí být muž a žena.

Zákon umožňuje institucionalizovaný plnohodnotný vztah stejnopohlavních osob, u kterých se jedná o jinou sexuální orientaci, v jejich fyzické přirozenosti tedy nemohou pomýšlet na potomstvo. Mohou vytvořit společnou domácnost a v ní žít svůj plnohodnotný partnerský život, podstatným rozdílem mezi partnery stejné sexuální orientace a partnerské dvojice muže a ženy je, že stejnopohlavní dvojice nemůže zplodit dítě způsobem, jak to odpovídá lidské přirozenosti. Děti byly, jsou a budou výsledkem spojení muže a ženy, biologicky rodina muže a ženy nemá alternativu.

2.4.2 Právo dítěte znát svůj původ a právo rodiče na „vzdání se“ dítěte

Jedním z práv dítěte, které je garantováno Úmluvou o právech dítěte je právo znát své rodiče (znát biologický (genetický) původ), pokud je to možné.²⁷ Znat svůj genetický původ je pro dítě důležité zejména z důvodů genetických. Genetika sehrává důležitou roli v životě jednotlivce, ovlivňuje inteligenci, nadání, temperament, povahové a fyzické vlastnosti, je důležitá i v rámci možných dědičných anamnéz.

ZoR umožňuje poznat biologický původ dítěte prostřednictvím vyvratitelných domněnek, ale tento postup nemusí být vždy v souladu s faktickým stavem. Adopce je zařazena v ZoR mezi druhy náhradní rodinné péče, využívá se v případě, kdy přirozená rodina selhala. Cílem adopce je založení takového vztahu mezi osvojitelem a osvojencem, jaký je mezi rodiči a dětmi. Jedná se o přijetí cizího dítěte za vlastní, čímž dojde k fikci biologické

²⁷ Sdělení č. 104/1991 Sb., úmluva o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů.

kého statusu, tedy ke změně mající význam nejen v právu rodinném, soukromém, ale i veřejném.

Při adopci je důležité, jak staré je osvojované dítě. Je-li starší, pravděpodobně zná biologické rodiče, jiné to je v případě osvojení dítěte útlého věku, které svou původní rodinu nepoznalo. Záleží na osvojitelích, sdělí-li dítěti pravdu o tom, že nejsou biologickými rodiči. V rodném listě a další dokumentaci, jsou osvojitelé uvedeni na místě rodičů, ale zletilostí získá osvojenec právo nahlédnout do zápisu ve sbírce listin na matrice a může zjistit, že byl osvojený i kdo byli původní rodiče.

Právo znát svůj biologický původ je otázkou velmi složitou a velmi citlivou, kdy dochází ke střetu práva dítě znát svůj původ a na druhé straně práva na ochranu soukromí u dárce nebo u původního rodiče a jen těžko lze stanovit, které právo má přednost a je důležitější. Další otázkou jsou utajené porody, baby boxy, surogační matka a mnoho jiných situací, spojených se vzdáním se dítěte.

3 VÝSLOVNÝ ZÁKAZ ADOPCE V ZÁKONU O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ A JEHO SOCIÁLNÍ ODŮVODNĚNÍ

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.) zakotvuje zákaz diskriminace v čl. 14, který stanoví, že „Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

Výčet důvodů uvedených v Úmluvě je demonstrativní; z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva jednoznačně vyplývá, že zákaz diskriminace se vztahuje i na diskriminaci z důvodu zdravotního postižení či sexuální orientace. Zákaz diskriminace se nicméně vztahuje pouze na práva zakotvená touto úmluvou. Z tohoto důvodu byl v roce 2000 přijat Protokol č. 12 k této Úmluvě, který v čl. 1 zakotvil všeobecný zákaz diskriminace „Užívání práv a svobod přiznaných zákonem musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakékoli příčině jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, rod nebo jiné postavení.“

Velmi zajímavý mi přišel průzkum, který v gay komunitě udělala PhDr. Sokolovská, která mimo jiné zmiňuje, že mnoho gayů se domnívá, že cesta k otcovství vede přes adopci neumístitelných dětí se zásadními zdravotními problémy. Dále zmiňuje „Jak již bylo řečeno, všichni respondenti vnímali otázku gay otcovství v naší společnosti jako tabuizovanou, odmítanou a nepřijatelnou. Na druhou stranu, téměř nikdo z nich se v České republice *ne cítil diskriminovaný*. A do třetice, zákaz adopcí či asistované reprodukce v zákoně o registrovaném partnerství respondenti vnímali převážně jako „nutnost“ a „politickou strategii“, nikoliv jako projev diskriminace či odraz homofobie ve společnosti. Ivo, který děti chce, byl přesvědčen, že „možná ještě nenastal ten pravý čas nastolit tuhle diskusi (o dětech)“ a nezačlenění těchto témat do zákona o registrovaném partnerství bylo správné, protože „ten zákon by (jinak) nikdy neprošel.“ Tyto rozpory odkrývají znepokojivou míru srozumění samotných gayů s tím, že explicitní a společností veřejně i legislativně deklarovaná diskriminace gay mužů a lesbických žen v otázce rodičovství je vnímána jako samozřejmost, která nijak neodporuje společenskému sebeujišťování o „české toleranci k homosexuali-

tě“.²⁸ „Otec, otec a dítě: gay muži a rodičovství.“ In *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 2009, Vol. 45, No. 1: 1-31.

3.1.1 Biologické, právní a sociální rodičovství

Biologické rodičovství je rodičovství založené biologickými vazbami mezi dítětem a rodiči, případně poskytovatelem genetického materiálu. Biologickou matkou žena, která dítě porodila a otcem je v tomto případě muž, jehož spermie splynuly s vajíčkem matky. Toto rodičovství se již tradičně nazývá pokrevním, mluvíme o pokrevním příbuzenství. Tento přirozený způsob zplození potomka se v současné době stává čím dál tím více problematickým a dochází i k využívání metod asistované reprodukce.

Právní rodičovství je to, že rodičem je podle práva ten, koho zákon za rodiče konkrétního dítěte považuje. V ČR je matkou dítěte žena, která dítě porodila a určení otcovství spočívá třech vyvratitelných domněnkách uvedených v ZoR.

Sociální, faktické rodičovství je rodičovství založené na faktickém plnění sociální funkce otce nebo matky. Rodič plní svoji roli bez ohledu na biologická či právní pouta.

Ideální je shoda rodičovství biologického a sociálního, která se však ne vždy naplní, příkladem rozporu mezi sociálním a biologickým rodičovstvím jsou adoptované děti, v nesouladu mezi biologickým a sociálním rodičovstvím je i náhradní rodinná péče, kdy je chtěné získání vztahu obdobného sociálnímu rodičovství.

Z hlediska rovnosti mezi biologickým, právním a sociálním rodičovství je stále dávana přednost souladu právního a biologického rodičovství před rodičovstvím sociálním.

3.1.2 Rodičovství a jeho právní význam

Rodičovství v evropských právních rádech je založeno na římskoprávní zásadě „*mater semper certa est, pater incertus*“ kdy se v kontinentální Evropě vyvinuly dva základní modely rodičovství, francouzský, založený na Code Civil, a rakouský.

²⁸ SOKOLOVÁ, Věra. *Otec, otec a dítě: Gay muži a rodičovství. Sociologický časopis. Sociologický ústav AV ČR, 2009, roč. 45, čís. 1, s. 115-145. Dostupné online. ISSN 0038-0288.s. 131*

Poměr biologického, právního a sociálního rodičovství reflektoval i ESLP, kdy i přes ponechání značné volnosti jednotlivým státům, konstatoval Soud nutnost uvedení biologické a sociální reality do souladu s právním stavem.

Rovnováha mezi biologickým, sociálním a právním rodičovstvím nezáleží pouze na vůli zákonodárce, který dává a určuje možnosti, ale zejména na vůli rodičů a dětí, pro které hlavní zájem představuje nastolení souladu mezi jednotlivými aspekty rodičovství.

Právní úpravy preferují rovnovážný stav mezi aspekty rodičovství, ale je-li nutné vybrat si mezi souladem biologické reality či sociální reality s právním stavem, má jednoznačně přednost aspekt biologický.

3.1.3 asistovaná reprodukce

Asistovaná reprodukce je česky umělé oplodnění, klíčovým pojemem tzv. neplodný pár, kterých v současné době přibývá. Jsou různé metody umělého oplodnění, např. in vitro, dárcovství (anonymní) opětovný souhlas budoucího otce, tzv. surogační matka zatím uzákoněná není, ale je zajímavé, že náhradní mateřství je zmíněné v ust. § 804 nového OZ. Jedná se o oblast, která se rychle vyvíjí a jejíž možnosti jsou značné.

3.2 Zdánlivá a skutečná diskriminace ve vztahu k rovnosti s ohledem na konkrétní situaci

Jak jsem již uvedla, diskriminace se posuzuje podle toho, zde je rozdílný přístup ke stejným lidem a ve stejných situacích. Nejdřív zacituji : „Celkem **1 494 párů** uzavřelo v Česku registrované partnerství od 1. 7. 2006 do 31. 12. 2012. Přesně 1 022 mužů a 472 žen si našlo svého partnera. V loňském roce se zájem zvýšil na 206 uzavřených partnerství; v roce 2011 jich bylo 177.²⁹, a starší informace: „Nejvíce párů se nechalo zaregistrovat hned poté, co jim to zákonodárci umožnili. V druhé polovině roku 2006 to bylo 235 párů, o rok později 227 a v roce 2009 to bylo 203 dvojic. Poté už počet za rok zaregistrovaných

²⁹ <http://www.nakluky.cz/magazin/item/2452-registrovane-partnerstvi-tady-a-ve-svete-zajem-o-nej-roste/>

párů klesl pod dvě stovky. V roce 2010 odcházelo z úřadu jako oficiální pár 194 dvojic, loni jich bylo 177. Letos se ale zájem zvýšil. "V roce 2011 bylo v prvním pololetí uzavřeno 68 partnerství, letos 102. V průběhu let se také ukázalo, že v prvním pololetí je pokaždé menší zájem než ve druhém," uvedl Šlehofer.³⁰

Je tedy zřejmé, že registrované partnerství je životaschopné a že zákon je využíván těmi, kterým byl primárně určen. Tím, že stejnopohlavní páry tento institut využívají, je zřejmé, že se necítí být díky registraci diskriminováni.

K možnosti adopce, resp. k přístupu k ní pro RP, jedinému předpokládanému ustanovení, které může být diskriminační je i druhá strana mince, a to počet osvojitelných dětí (nesprávný termín „právně volných dětí“), k tomu na otázku Kolik dětí je v českých kojeneckých ústavech a dětských domovech? odpovídá ředitelka Kojeneckého ústavu s dětským domovem v Plzni, že do tří let věku je to tak 1.500 dětí, z nichž mnohé odcházejí do rodin a převážná část dětí, která je umísťována do náhradní rodinné péče, odchází v raném věku, tedy po dvou měsících. Děti od roka do tří let už je méně³¹, budoucí osvojitelé prochází rozsáhlým prověřováním svých rodičovských schopností. Je tedy otázkou, kolik osvojitelných dětí, které zbytečně zůstávají v dětských domovech, neboť o ně není ze strany heterosexuálních párů zájem, opravdu je.

3.2.1 Nejlepší zájem dítěte

Každý z nás denně hraje ve společnosti mnoho sociálních rolí, kdy některé z nich jsou společností vyžadovány. Jednou takových očekávaných rolí je i rodičovství, neboť standardem je, že muž a žena zakládají rodinu a to za účelem mít potomky, tedy se stávají rodiči. Adopce, je pro mnohé z nich jedním z možných řešení, jak tuto rodičovskou roli naplnit. Je nad rámec této práce rozebírat příčiny, proč mnohé páry vlastní děti mít nemohou.

³⁰http://zpravy.idnes.cz/registrovane-partnerstvi-vyuzilo-1-390-paru-f2v-/domaci.aspx?c=A120814_141647_domaci_abr

³¹http://zpravy.idnes.cz/reditelka-kojenaku-dite-potrebuje-jeden-domov-ne-stridani-pestounu-1pt-/domaci.aspx?c=A110806_155158_domaci_taj

Adopce je zařazena druhem náhradní rodinné péče, využívaným v případě, kdy přirozená rodina selhala. Cílem adopce je založit mezi osvojitelem a osvojencem takový vztah, jaký je mezi rodiči a dětmi. Tento proces spočívá v přijetí cizího dítěte za vlastní, čímž dojde k fikci biologického svazku a zároveň ke statusové změně mající význam nejen v právu rodinném, soukromém, ale i veřejném.³² Podle zákona o rodině můžeme rozlišovat osvojení zrušitelné a nezrušitelné. Jak vyplývá již z názvu jednotlivých druhů, rozdíl spočívá v tom, zdali osvojení lze zrušit či nikoliv. Podle platné právní úpravy lze osvojit pouze dítě nezletilé, které je osvojitelné, tedy nemá vhodné zabezpečení ze strany své primární rodiny. Největší zájem ze strany osvojitelů je o zdravé děti v útlém věku.

O adopci rozhoduje soud a to výhradně na návrh osvojitele, který v návrhu uvede, o jaký druh osvojení má zájem a soud je tímto návrhem vázán. Rozhodnutí soudu o adopci má konstitutivní povahu, osvojením zanikají veškeré právní vazby na původní rodinu osvojence a osvojenec získá ke své nové rodině všechny práva a povinnosti, které měl v původní rodině, dochází ke změně příjmení nezletilého dítěte a osvojitelé budou zapsáni v matrice místo původních rodičů.

Dítě je typicky subjekt, který má specifickou právní ochranu, neboť se jedná o jedince, který pro svou fyzickou a mentální nevyzrálou není sám schopen hájit své zájmy a domáhat se svých práv.

Více k právům dítěte: „Ochrana dítěte je poprvé zaměřena i na vnitřní, rodinné vazby či analogické vztahy. Úmluva přikládá značný význam rodinným či podobným svazkům a snaží se vytvořit rovnováhu mezi zájmy rodičů a dětí. Konvence vychází z respektování odpovědnosti, práv a povinností rodičů nebo zákonných zástupců. Oddělení rodičů od dětí může nastat, když je to v zájmu dítěte..... “ „Kontinuitu ve vývoji mezinárodní ochrany práv dítěte zachovávají oba *mezinárodní pakty o lidských právech* z roku 1966, které spolu s Všeobecnou deklarací lidských práv tvoří tzv. International Bill of Rights. Oba mezinárodní pakty jsou obsahově nejbohatší mezi smlouvami lidských právech a jako takové zahrnují určitý okruh práv dítěte, který je nutným minimem pro vyjádření jeho potřeb. Oba pakty zakotvují práva každé lidské bytosti bez věkového rozdílu. Obsah mezinárodních paktů koresponduje se zásadami Deklarace práv dítěte. Zařazením

³² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. 3. přepracované vyd. Brno: Doplněk, 2006. s. 278.

práv dítěte do obou paktů se ovšem kvalitativně mění jejich povaha. Jejich prostřednictvím se některá práva dítěte stávají součástí závazné, smluvní normativy, která ukládá smluvním státům mezinárodní závazky, jež musí vnitrostátně realizovat.³³

Uplatňování veškerých práv dítěte, včetně poskytování vhodné péče musí být v souladu se zájmem dítěte. Jedná se o primární zásadu, na které jsou založeny jak právní řád ČR, tak i mezinárodní úmluvy. Za zájem dítěte můžeme považovat za obecnou zásadu, která provází ochranu, péči a vývoj dítěte.³⁴

I v případě svěřeni dítěte do pěstounské péče může soud svěřit dítě pouze tehdy, pokud to bude v jeho zájmu.³⁵ Zůstává otázkou, zda-li je zájem dítěte hlavním hlediskem při rozhodování o skutečnostech majících pro dítě význam a co vlastně nejlepší zájem dítěte je. Lze dovodit, že právo dítěte vyrůstat v klidném rodinném prostředí, plném lásky a porozumění s rodiči, kteří jsou schopni zajistit dítěti dostatek lásky, péče a zabezpečení bezesporu zájmem dítěte je. K tomu blíže specifikováno: „Český Ústavní soud se pokusil právní subjektivitu či osobnost (aktivní, pasivní, statické a dynamické složky způsobilosti) dítěte vyjádřit v jedné rozvláčné větě ve věci svěřeni dítěte do pěstounské péče. Podle senátního nálezu Ústavního soudu Úmluva ve čl. 3 reflektuje skutečnost, že „dítě samo je bytostí jedinečnou, nadanou nezadatelnými, nezczitelnými, nepromlčitelnými a nezrušitelnými základními právy a svobodami, tedy bytostí, které by se mělo dostat při jejím vývinu toho nejlepšího, totiž toho, aby výše uvedené atributy nezůstaly prázdnými slovy.“³⁶

Mimo jiné, i **teorie identifikace Sigmunda Freuda** řadí vytváření identity do rané fáze osobnostního vývoje a za její zdroj považuje identifikaci dítěte s rodičem. V procesu identifikace napodobujeme chování rodiče téhož pohlaví a osvojujeme si způsoby jednání,

³³ Jílek, D. Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. *Právník*, 1990, č. 4., s. 367

³⁴ „20. listopadu 1959 byla přijata Valným shromážděním OSN *Deklarace práv dítěte*. Deklarace navázala na myšlenky vtělené do Ženevské deklarace práv dítěte, jejíž náplň prohloubila a rozvinula. Práva přiznaná dítěti jsou v dokumentu přesvědčivěji a precizněji formulována a mají vyšší právní kulturu. Deklaraci práv dítěte tvoří preambule a deset zásad. V preambuli se vysvětluje nutnost zakotvení svébytného okruhu práv věnovaných dítěti, která je určena neschopností dítěte vést nezávislý a samostatný život. Tělesná a duševní nezralost dítěte podmiňuje zvláštní záruky, péči a právní ochranu.“
Jílek, D. *Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte*. *Právník*, 1990, č. 4., s. 366

³⁵ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ JÍLEK, D. Studie o právech dítěte: *Implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vyd. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, ISBN: 978-80-260-0377-9 s. 45

reflektující i společenské požadavky kladené na jednotlivá pohlaví. Podle této psychoanalytické teorie je tak pro správný vývoj osobnosti dítěte alespoň v rané fázi dětství nezbytná přítomnost otce i matky, resp. přítomnost mužského i ženského vzoru., kdy muž a žena plní v rodině vzájemné odlišné a specializované role.

3.2.2 Adopce

Adopce je druhem náhradní rodinné péče, nastupuje v situaci, kdy primární, přirozená rodina selhala. Cílem adopce je, aby mezi osvojitelem a osvojencem byl takový vztah, jaký je mezi rodiči a dětmi. Jedná se o zákonný proces, přijetí cizího dítěte za vlastní, nahrazuje pokrevní vztah rodiče a dítěte, dojde k fikci biologického svazku a zároveň, což je podstatné, dojde i ke statusové změně, která má význam nejen v právu rodinném, soukromém, ale i veřejném.

Adopce, dokonce ani adopce individuální není výdobytkem moderní doby, např. již „v Římě byla běžně pěstována **adopce** (adoptio), protože bylo primární starostí Římana, aby zanechal mužského potomka a udržel tak pokračování rodiny. Jestliže syna neměl, mohl ho adoptovat. Adoptovaný se tak stal ve všech směrech rovnocenným fyzickému manželskému synovi. Jestliže adoptovaný byl sám otcem rodiny, jeho přechod do rodiny adoptujícího znamenal zánik jeho rodiny. Bylo ovšem též možné, že do rodiny adoptantovy vstoupil pouze sám adoptovaný. V době románsko-helénské nemusel adoptovaný přerušit spojení s bývalou rodinou, tj. nemusel vstoupit pod moc.

Každý římský občan si tak mohl pořídit legitimního „syna“, oprávněného nastoupit dědic-tví. Jediným omezením bylo, že adoptovaný musí být římským občanem. Adoptující může být svobodný a nemusí vůbec pěstovat styk s ženami. Může se také stát hned dědečkem. Teprve později za císařství bylo stanoveno, že adoptovaný musí být nejméně o osmnáct let mladší než adoptující. Ještě později bylo stanoveno, že adoptovat nemohou kastráti.

Ženy adoptovat nemohou. Chtějí-li mít děti, potřebují muže. Muž se však může stát otcem bez ženy. Děti mohou vyrůstat bez matky, potřebují však otce, na němž spočívá rodinný svazek. Rodina není nic daného přírodou, nýbrž právní instituce k udržení majetku a zachování náboženských povinností.³⁷

³⁷ EFFENBERGER, Karel. O rodině : (3. část). *Právní rádce*. 1997, roč. 5, č. 3, s. 56. ISSN 1210-4817

Adopce je změna osobního statusu dítěte, nejde tudíž jen o náhradní péči. ZoR rozlišuje dva základní typy osvojení, a to osvojení zrušitelné a osvojení nezrušitelné. V obou těchto případech právní vztahy k původní rodině zanikají. Výjimkou je pouze osvojení dítěte manželem rodiče. V tomto případě, kdy je osvojením nahrazen jen jeden z rodičů, právní vztahy k druhému rodiči a jeho příbuzným nadále trvají. ZoR vymezuje podmínky pro osvojení. Osvojitelem může být jednotlivá fyzická osoba, způsobilá k právním úkonům, mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl, osvojení musí být osvojenci ku prospěchu, osvojované dítě musí být nezletilé, s osvojením musí vyslovit souhlas rodiče dítěte, popř. jeho jiný zákonný zástupce.

Tedy pokud by homosexuální osoby nežily v registrovaném partnerství, mohly by podle zákona o rodině za určitých, legálně definovaných podmínek osvojit nezletilé dítě, omezení je podle ZoRP a vyplývá z dikce § 13 odst. 2 ZoRP, kde je osvojení dítěte za existence RP naprosto jednoznačně vyloučeno.

DÍLČÍ ZÁVĚR

Cílem této kapitoly bylo seznámení s problematikou různých typů rodičovství, právního významu rodičovství včetně lidských. To, že registrované partnerství vybočuje z tradice biologické rodiny (není zde zachovaný biologický prvek) nicméně ve společnosti se vyskytuje a je třeba na tuto situaci reagovat, nejen právní úpravou, ale i osvětou a faktickým řešením nastalých konkrétních situací.

Vzhledem k různosti mezilidských vztahů včetně vztahů rodinných, i vztahů k dětem, jsou dnes vztahy mezi lidmi značně právně složité. Jedna věc je faktické fungování těchto vztahů ve vši její různosti, druhá strana věci je právní úprava, případně i záruka daná vymahatelností práva.

Domnívám se, že klíčovým problémem homosexuálních osob je skutečné uznání ze strany společnosti, nikoliv pouze tolerance. Model RP je odvozen od manželství, stejně tak, jako ZoRP je víc než jen inspirován ZoR. Registrované partnerství tak kopíruje legislativu týkající se manželství a až na některé výjimky práva a povinnosti z tohoto institutu vyplývající. Vzhledem k tomu, že tyto výjimky jsou podstatné, nelze tedy říci, že by rozdíl mezi pojmy manželství a RP byl jen pouze jazykový. Ale i přes to všechno, je RP nejbližší alternativou manželství.

Ovšem ani tento institut tedy nezakládá pro registrované partnery stejného pohlaví právní možnost pro vytvoření rodiny, resp. rodiny s dětmi. Jsou způsoby, kterými se i gayové a lesby mohou stát rodiči, např. klasickou cestou, a to narozením dítěte z případného předchozího heterosexuálního vztahu, nebo mají děti z dřívějšího z manželství, které jim po rozvodu manželství mohou být svěřeny do výchovy. Také mohou mít dítě ze vztahu na jednu noc, dále se může jednat i o asistovanou reprodukci, tedy o umělé oplodnění.

Možnost individuální adopce mají homosexuální občané stejné jako občané heterosexuální, jiná je ovšem situace při osvojení párem, kdy zákon umožňuje toto párové osvojení pouze manželům, tedy jsou z něj vyloučeni jak partneři neregistrovaní, tj. fiktivní, kteří mohou být jak heterosexuální orientace, tak orientace homosexuální, tak partneři registrovaní, tedy pouze homosexuální. V současné době se toto omezení i individuální adopce může týkat asi tří tisíc občanů ČR, kteří uzavřeli RP.

Adopce (úplná měna statusu) a náhradní rodinná péče (pěstounská péče (kdy rodiče nemohou osobně pečovat, ale zůstávají rodiči) a svěřenství, resp. osobní péče zajišťovaná poručníkem (stejná práva jako rodič) o dítě je přístupná jen jednomu z jak gay, tak lesbického páru, ovšem před jeho registrací. Zákon to nezakazuje a v soukromém právu dle ústavního pořádku platí, že je dovoleno vše, co není zakázáno.

V této souvislosti upozorňuji, že veškeré instituty náhradní rodinné péče a zejména adopce jsou realizovány v nejlepším zájmu dítěte³⁸ a ne osoby, která o osvojení či jinou formu náhradní péče k dítěti žádá.

Jako nadbytečné vidím i diskuze na téma, zda-li homosexuální občan obecně může či nemůže být rodičem, resp. dobrým rodičem. Fakticky, tedy biologicky rodičem být může a mnozí rodiči opravdu i jsou. Při rozpadu jakéhokoliv vztahu, ve kterém se narodily děti, rozhoduje nezávislý soud, který z rodičů dítěte bude pro dítě výchovně vhodnějším.

Domnívám se, že ať již budou uzákoněny jakékoliv druhy soužití, vždy bude jedinou možností člověka se rozmnožovat pomocí otce a matky, ať již k oplodnění ženy dojde

³⁸ Konvence zahrnuje takřka úplný mezinárodní standard práv dítěte, který je přijatelný pro drtivou většinu států. Z toho důvodu může tato konvence aspirovat na univerzálnost. Jejím základním požadavkem je prosadit tento mezinárodní standard dětských práv na vnitrostátní úroveň. Je žádoucí, aby státy v široké míře tuto úmluvu ratifikovaly a tím posílily závaznou smluvní normativitu v rámci systému mezinárodní ochrany práv dítěte.“ Jilek, D. *Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. Právník, 1990, č. 4., s. 372-3*

přirozenou cestou nebo formou umělého oplodnění, ať již in vitro, dárcovstvím, pomocí surogační matky, zůstává nezpochybnitelným faktem, že ke vzniku nového lidského života je potřeba ženské vajíčko a mužská spermie.

Ani jeden z nás tyto **přírodní zákony** neobejde, ať již budou naše **lidské zákony** jakékoliv.³⁹ Bezesporu je v nejlepší zájmu dítěte i v rámci tradice lidské společnosti je optimální forma soužití v manželství, je nezastupitelná, je to druh veřejné instituce, ze které plynou jistá privilegia ale i povinnosti. Je zřejmé, že **stát tímto mimo jiné deklaruje svůj zájem** na zachování manželství.

Další možnost, kohabitace, tedy faktické soužití je jistým kompromisem pro všechny. Pokud v tomto svazku žijí lidé opačného pohlaví, funguje obdobně, resp. stejně jako manželství, ale jen na principu smluvním, dobrovolném, zákonné normy nahrazují normy morální.

V obou těchto případech je možné a žádoucí mít děti přirozenou cestou a vztahy partnerů jsou převážně i v rovině otec - matka. Děti narozené v obou těchto soužitích stát chrání stejně, zákonnou normou upravuje i vztahy mezi rodiči a dětmi, tyto vztahy jsou státem nejen chráněné, ale i vynutitelné v případech, kdy nejsou plněny dobrovolně stát se svou soudní mocí zajistí plnění těchto závazků (typicky vyživovací povinnosti apod.).

Ochrana dětí je postavena nad druhy forem kohabitace, stát zde klade jednoznačně svůj zájem na ochraně manželských i nemanželských dětí nad zájmy partnerů, tj. rodičů, kdy stát vychází z toho, že rodiče jsou svéprávní občané a jsou schopni porovnat výhody a nevýhody toho kterého druhu kohabitace a rozhodnout se pro jeden z nich, případně zvolí možnost, že spolu ani nežijí, jen si dohodnou na pravidlech pro výchovu společného dítěte.

³⁹ **Porodnost** je jedním z klíčových demografických procesů, spolu s úmrtností představuje základní složku demografické reprodukce populací.

Úroveň porodnosti závisí na **plodivosti** neboli fekunditě, což je schopnost muže a ženy rodit děti. Jejím výsledným efektem, vyjádřeným počtem narozených dětí, je **plodnost** neboli fertilita. Úroveň porodnosti je také ovlivněna vnějšími "nebiologickými" faktory jako např. populační politika státu, bytová situace partnerů, uplatnění na trhu práce, hodnotový systém partnerů, náboženské vyznání apod.

Plodivost ženy se vztahuje k tzv. **reprodukčnímu období**, které je vymezeno věkovým rozpětím 15 - 49 let. Demografická statistika se zajímá i o tzv. diferenční plodnost, tj. plodnost různých sociálních skupin, subpopulací, městského a venkovského obyvatelstva apod. Úroveň plodnosti se dále zkoumá ve vztahu s ekonomickou situací žen či s jejich úrovní vzdělání.

Neinstitucionalizovaná podoba faktického soužití nebrání tomu, aby tento druh kohabitanace využili i osoby stejného pohlaví, typicky ani institut společné domácnosti neuvádí pohlaví osob spolu žijících.

V obecné rovině platí i to, že veškeré instituty náhradní rodinné péče a zejména osvojení jsou realizovány v **nejlepším zájmu dítěte, a ne osoby, která o osvojení či jinou formu náhradní péče k dítěti žádá.**

Nad rámec této kapitoly uvádím, že je až s podivem, jak často byla v odpovědích respondentů použita **dichotomie "je lepší výchova dítěte v dětském domově nebo homosexuálním párem,"** s odpovědí, že lepší je výchova homosexuálním párem, možná právě pro to, že tímto maximalistickým zjednodušením, „je to rozhodně lepší, než“... se spousta respondentů přenesla přes to, že toto konkrétní vyjádření nemusí být jejich skutečným vnitřním přesvědčením, nicméně dospěli k přesvědčení, že doba je „taková“ a je tedy třeba se s tím smířit.

I přes to, že jsem se tímto směrem nikoho neptala, více než polovina respondentů, viz. praktická část mé práce odpověděla sama od sebe, že rozhodně je lepší aby registrovaní partneři měli možnost si děti osvojit, než aby děti zůstali v dětských domovech, dokonce jsem slyšela i jednu odpověď, „ano, rozhodně je to lepší než dítě prodat na orgány.“

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA A JEJÍ VLIV NA VNITROSTÁTNÍ ÚPRAVU

Zpracované téma je značně složité na posouzení, pro uvedení do problému je potřeba vyjít z reálné situace, tedy pro empirickou část je bezpodmínečně nutné vyjít z již platných poznatků dané problematiky, proto v této kapitole uvádím judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, která se neustále vyvíjí.

Evropský soud pro lidská práva je nezávislým soudním orgánem, který vznikl při Radě Evropy v roce 1959 ve Štrasburku. Jeho hlavní úkol představuje projednávání porušení Úmluvy. Rozsudky jsou závazné pro účastníky řízení, ale jejich vedlejším efektem je i vysvětlení, rozvíjení a ochrana norem Úmluvy, čímž přispívají k dodržování smluvních závazků států jako smluvních stran Úmluvy. Tím, že státy uvádí své vnitrostátní právo do souladu s Úmluvou, ač k tomu nejsou povinny, podněcuje judikatura ESLP celkový pohyb k harmonizaci evropských a vnitrostátních standardů jako společného jmenovatele evropských lidských práv.

Rodinné právo je tradičně pojímáno jako právní odvětví, které odráží společenský, politický, náboženský, kulturní a ideologický vývoj dané země. Z tohoto důvodu můžeme tvrdit, že je nejméně vhodnou právní oblastí pro harmonizaci, o to méně pro unifikaci.

Nicméně musím souhlasit s tím, že „Vliv rozsudků mezinárodních soudů nijak ve vnitrostátním právu upraven není. Je však zřejmé, z rozhodovací činnosti soudů, rozsudky mezinárodních soudů mají významný vliv na aplikační praxi, a to zejména pokud jde o interpretaci mezinárodních smluv, k jejichž výkladu je příslušný mezinárodní soud povolán. Při interpretaci tohoto ustanovení odkázal (ÚS) na celkem pět rozsudků ESLP a převzal jejich hlavní právní závěry do odůvodnění nálezu. Zároveň poukázal i na stanovisko a zprávu Evropské komise pro lidská práva. Ani v jednom případě přitom nebyla Česká republika státem, proti kterému by stížnost směřovala. Je tedy zřejmé, že již od počátku své činnosti Ústavní soud zpravidla akceptoval, že rozsudky Evropského soudu pro lidská

práva jsou významným interpretačním nástrojem pro výklad ECHR, ačkoliv formálně ČR nezavazují pokud jde o jiné věci, než kde byla ČR stranou sporu.⁴⁰

4.1 Rozbor základních rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Zkoumáním procesů výkladu a aplikace pravidel (uplatňováním pravidel) lze pomocí příkladů, osvětlit cestu evropské dimenze (rozměru) v souvislosti s rozhodováním ESLP. Rozhodnutí ESLP mají zásadní význam i pro státy, kterých se sice daná rozhodnutí netýkají, ale ve svém důsledku uvedený význam mají. I přes to, že nebylo a není cílem této mé práce zkoumat procesy výkladu pravidel, zejména ne pravidel jiných států než ČR, ve vztahu k rozhodování Soudního dvora EU, konkrétně ve vztahu k diskriminaci, vidím jako vhodné poukázat i na jiné, související rozsudky související s jednáním států partnerům stejného pohlaví.

V dříve rozhodovaných rozsudcích, konkrétně ve sporu paní **Lisy Jacqueline Grant** se zaměstnavatelem, společností **South-West Trains** ohledně poskytované výhody (jízdného) pro partnerku, kdy tato výhoda jí byla zamítnuta s odůvodněním, že jedná o odměnu ve smyslu čl. 119 Smlouvy a že při současném stavu práva ve Společenství není stabilní vztah mezi osobami téhož pohlaví považován za ekvivalent manželství nebo trvalého mimomanželského svazku osob opačného pohlaví, a tedy není zaměstnavatel povinen podle komunálního práva zacházet stejně v případě stabilního vztahu s partnerem stejného pohlaví, při srovnání ve vztahu k ZoRP podle našeho práva nemá zaměstnavatel povinnost přiznávat nejen RP, ale ani manželům výhody, toto je jeho právo ve smyslu benefitu pro zaměstnance, ale není to povinnost zaměstnavatele a už vůbec ne nároková. Domnívám se, že nepřiznání těchto benefitů nemůže být diskriminací, zejména když se tento nárok může opírat o zákonnou úpravu, tedy nejedná se nárok z právní normy (kdy by i vyplýval zákaz diskriminace) ale maximálně na základě kolektivní smlouvy, byť i vyššího typu.

Další rozsudek byl ve věci **Tadaa Maruka**, který založil podle příslušného německého zákona RP s partnerem, který byl pojištěný u zaopatřovacího ústavu německých di-

⁴⁰ Mikeš, P. Aplikace mezinárodního práva v právním řádu ČR pohledem teorie a soudní praxe. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, ISBN 978-80-1357-929-6, s. 242-243

vadelních scén, který je pověřený správou starobního a pozůstalostního pojištění. T. Maruko požádal o vdovecký důchod a jeho žádost byla zamítnuta s tím, že stanovy Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen nepřiznávají takovou dávku pozůstalým RP. Bavorský správní soud v Mnichově se obrátil na ESLP, zda toto odmítnutí představuje diskriminaci, která je zakázána směrnicí o rovném zacházení v zaměstnání a povolání. Ovšem směrnice se nevztahuje na systémy sociálního zabezpečení jejichž dávky nejsou považovány za odměnu a proto musel Soudní dvůr nejprve určit, zda předmětný pozůstalostní důchod může být kvalifikovaný jako odměna. Systém odborového zaopatření se zakládá na pracovní smlouvě, jejímž cílem je vytvořit doplněk k sociálním dávkám, na něž vzniká nárok na základě obecné vnitrostátní právní úpravy, je financován výlučně pracovníky a jejich zaměstnavateli. Pozůstalostní důchod tedy vyplývá z pracovního poměru zesnulého RP a musí být kvalifikován jako odměna a z toho důvodu se směrnice použije. Tedy důchod nebyl typickou dávkou systému sociálního zabezpečení a sociální ochrany, ale jakýmsi hybridem, mezi veřejným a soukromým pojištěním - v daném případě bylo upírání penze diskriminační, protože v německém právu bylo registrované partnerství obou mužů postaveno na roveň běžnému sňatku.

Soudní dvůr EU svými rozhodnutími nezavázal všechny členské státy uznávat homosexuální svazky, ale pokud tak učinily, musí podle soudu zajistit životním partnerům stejné výhody jako v případě manželských párů.

U nás mohou homosexuálové uzavírat legální svazek, RP, ale na rozdíl od manželů ale nemají nárok na vdovský či vdovecký důchod, nemohou svou penzi poukázat na účet svého protějšku, nemají společné jmění či společné zdanění, nepřechází na ně stavební spoření, a tedy by dle našeho práva důchod pozůstalému RP vyplacen nebyl. Zřejmě by bylo možné se toho nároku domáhat u soudního dvora EU na základě výše uvedené diskriminace.

K otázce, zdali se ve dvou výše uvedených případech nastává přímá či nepřímá diskriminace homosexuálních partnerů odpovídám, že se domnívám, že pokud je v tom kterém státě postavení RP srovnatelné s postavením manželů, je nutné, aby tito měli stejná práva i povinnosti, tedy i nárok na dávku poskytovanou v souvislosti s úmrtím partnera.

Novější rozhodnutí ESLP z oblasti diskriminace z důvodu sexuální orientace je případ **Jürgen Römer versus Město Hamburg**. ESLP rozhodl, že doplňkový starobní důchod má být RP vyplácen ve stejné výši jako je vyplácen v případě manželů. K tom

ESLP dále uvedl, že vzhledem k postupnému přiblížení režimu registrovaného partnerství k režimu manželství, již neexistují významné právní rozdíly mezi těmito dvěma stavy osob. ESLP konstatoval, že doplňkový starobní důchod vyplácený partnerovi, který uzavřel registrované partnerství, který je nižší než doplňkový starobní důchod přiznaný v případě manželství, může představovat diskriminaci na základě sexuální orientace. Toto se vztahuje na případy, kdy je registrované partnerství vyhrazeno osobám téhož pohlaví a je srovnatelné s manželstvím.

Soud řešil více sporů, týkajících se porušení článků 8 a 14 EÚLP, kdy rozhodoval, zda konkrétní jednání je či není „zásahem“ do práv zaručených článkem 8 Úmluvy, případně i o porušení práva na rovné zacházení zaručené článkem 14.⁴¹ Nyní je nezpochybnitelné, že **v případech, kdy někdo tvrdí, že je diskriminován, je nutné hledat referenční skupinu a porovnat její situaci se situací stěžovatele. Zejména porovnat, zda by s nimi bylo zacházeno úplně stejně.** Takže lze říci, že s homosexuálními páry se může zacházet jinak, než s páry heterosexuálními, ale další otázkou je, zda-li existuje objektivní a rozumné zdůvodnění tohoto rozdílného zacházení. Vzhledem k dále uvedeným rozsudkům je patrný jistý vývoj v rozhodování Soudu, kdy v obdobných sporech Soud postupem času rozhodl odlišně, což potvrzuje, že se jedná o „živý a vyvíjející se“ systém.

⁴¹ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP)

ČLÁNEK 8, Právo na respektování soukromého a rodinného života

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

ČLÁNEK 14, Zákaz diskriminace

Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.

ČLÁNEK 12, Právo uzavřít manželství

Muži a ženy způsobilí věkem k uzavření manželství mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.

4.1.1 Gas a Dubois proti Francii

Evropský soud pro lidská práva vynesl dne 15. 3. 2012 rozsudek v případě GAS a DUBOIS proti Francii. Podle Soudu *není porušením* Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod to, že partnerka, která je nebiologická matka dítěte, nemůže adoptovat dítě své partnerky, která je biologickou matkou. Zamítnutí adopce dítě partnerky ve stejnopohlavním páru ve Francii není diskriminační. Tento konkrétní případ se týká dvou francouzských partnerek, paní Gas a paní Dubois, kdy v roce 2006 požádala paní Gas u francouzského soudu o adopci dítěte své partnerky, paní Dubois, která s adopcí souhlasila, ale francouzský soud adopci zamítnul s odůvodněním, že adopce by měla právní důsledky, které nejsou v nejlepším zájmu dítěte, neboť podle francouzského práva by povolením této adopce byla biologická matka, paní Dubois zbavena rodičovských práv. Žadatelky nemohou mít podle francouzského práva společnou rodičovskou zodpovědnost, která je ve Francii vyhrazena (stejně jako v ČR) jenom manželům, jednotlivec může ve Francii adoptovat dítě, ale okamžikem adopce se stává jediným formálním rodičem dítěte.

Paní Gas a paní Dubois v tomto případě namítaly, že došlo k porušení jejich práva na soukromý a rodinný život a jsou tímto diskriminovány ve srovnání s heterosexuálními páry, ale Soud přijal stanovisko, že právní situace žadatelek **nemůže být považována za srovnatelnou s manželským párem**, pokud jde o adopci druhým rodičem. EÚLP nevyžaduje, aby členské státy zpřístupnily stejnopohlavním párům instituci manželství a pokud tato úprava v členském státu není, nelze zamítnutí adopce odůvodněné výše uvedeným způsobem považovat za diskriminační. Jiná situace by ovšem byla, kdyby členský stát umožnil párům stejného pohlaví uzavírat partnerství, ale i této situaci je čistě na zvážení členského státu, jaké bude právní postavení takového svazku.

ESLP ještě zdůraznil, že heterosexuální páry, které vstoupí do civilního partnerství, které je ve Francii možné (PASC), také nemohou získat povolení k adopci jednotlivcem. Podle ESLP tedy **stěžovatelky nebyly diskriminovány na základě jejich sexuální orientace**.

4.1.2 Fretté proti Francii

ESPL v roce 2003 neshledal jako diskriminační postup francouzských úřadů, které odmítli individuální adopci homosexuálnímu muži z důvodu jeho sexuální orientace.

Stěžovatel Phillipe Fretté, homosexuál, žádal v roce 1991 francouzské úřady o adopci dítěte. Jeho sexuální orientace, kterou během pohovorů s příslušnými úřady neskrýval, podle něj stala příčinou toho, že tyto orgány v několika stupních jeho žádost o adopci odmítli. Rozhodujícím argumentem odmítnutí adopte však byly „specifické okolnosti“ vyplývající z jeho života coby svobodného homosexuála. Následná zamítnutí dalších orgánů byla zdůvodněna volbou jeho životního stylu, kterým by údajně dítěti nebyl schopen zajistit vhodný domov. Stěžovatel se proto obrátil na francouzské soudy, které rozhodnutí následně potvrdily s odkazem na jeho životní styl.

Po vyčerpání všech dostupných prostředků ochrany se Fretté obrátil na ESLP, kde namítal porušení práv zaručených čl. 8 a 14 Úmluvy. ESLP ve svém rozhodnutí připustil, že postupy francouzských orgánů svým odkazem na životní styl stěžovatele udělaly z jeho sexuální orientace rozhodné kritérium (tehdejší francouzské zákony umožňovaly adopci jednotlivcem bez ohledu na pohlaví či orientaci), ale tyto orgány ve svém rozhodování sledovaly legitimní cíl (kterým bylo zdraví a práva potenciálně adoptovaného dítěte).

Soud dále také zdůraznil, že mezi smluvními státy Úmluvy neexistuje ve věci adopci homosexuálně orientovaných osob jednotný přístup a že rovněž odborná veřejnost se k této otázce staví různě. **Posouzení jednotlivých případů je tedy čistě na jednotlivých státech.** V tomto konkrétním případě proto ESLP nakonec žalobu zamítl a usoudil, že postup francouzských orgánů nebyl diskriminující, neboť rozhodovaly podle aktuálního společenského klimatu, na což měly z důvodu absence společného evropského stanoviska plné právo.

4.1.3 E. B. proti Francii

V roce 2008 vynesl velký senát ESLP ve Štrasburku jedno ze svých významných rozhodnutí v kauze **E.B. proti Francii**, kdy uspěla ve své žalobě proti Francii a to v situaci, kdy jí francouzské úřady **neumožnily adoptovat dítě**. V této kauze se Soud zabýval žalobou žadatelky E. B., pětáctyřicetileté Francouzky, jejíž žádost o adopci byla podle její tvrdění, stejně jako v případě Fretté, zamítnuta z důvodů její sexuální orientace. Paní E.B. byla lesbická žena, která měla dlouhodobý vztah s partnerkou, se kterou žila v jedné domácnosti. V roce 1998 požádala stěžovatelka o adopci dítěte ze zahraničí. Stěžovatelka **argumentovala, že žádá o adopci jako jednotlivec**, nikoliv o společnou adopci se svou partnerkou. Podle stěžovatelky se řízením promítá jako skutečný důvod odmítnutí adopte

její sexuální orientace. Se svou správní žalobou paní E.B. ve třech instancích francouzské správní justice neuspěla. ESLP posoudil celou věc jako **diskriminaci stěžovatelky (čl. 14 Úmluvy) ve spojení s ochranou jejího rodinného a soukromého života (čl. 8 Úmluvy)**. Ve svém rozhodnutí se Soud musel vypořádat s předchozím rozhodnutím ve věci Fretté proti Francii, ve kterém dříve shledal oprávněnost odmítnutí adopce z důvodu homosexuality, toto Soud odůvodnil zejména s ohledem na to, že Úmluva je "**živoucí" dokument**", dále upozornil na to, že Francie nebyla s to předložit statistiku, jak často úřady trvají na přítomnosti mužského prvku v rodině, žádá-li o adopci pouze sama žena. V tomto konkrétním případě francouzské úřady odůvodnily nemožnost osvojení ze dvou důvodů, tím prvním byla **nepřítomnost „mužského činitele“⁴²**, tím druhým pak **celková lhostejnost partnerky žadatelky k zamýšlené adopci**. Zatímco druhý důvod sám o sobě by byl podle Soudu důvodem legitimním, Soud dovedl, že oba důvody nestojí samostatně vedle sebe, ale jsou naopak na sobě závislé a vzájemně se doplňují. Soud zdůraznil, že adopce jednotlivcem byla ve Francii v dané době možná, přičemž je evidentní, že s ohledem na úřady a posléze správními soudy uváděné důvody odmítnutí adopce hrála stěžovatelčina sexuální orientace stěžejní roli. **Soud tak shledal diskriminaci z důvodu sexuální orientace, když Francie nebyla s to pro odlišné zacházení předložit zvláště přesvědčivé a závažné důvody⁴³**, které jsou pro rozlišování na základě sexuální orientace nezbytné. Soud však zároveň uznal význam a nutnost mužského prvku ve výchově. Žádosti paní E. B. vyhověl výhradně proto, že Francie coby žalovaná strana nebyla schopna předložit statistiku o tom, jak často francouzské úřady trvají na přítomnosti mužského vzoru ve výchově v případech, kdy o adopci žádá heterosexuální žena.

V odůvodnění rozsudku Soudu je uvedena ochrana zdraví dítěte a otázka nezbytnosti mužského a ženského vzoru při jeho výchově, kdy nedostatek mužského vzoru při výchově dítěte v případě E. B. sice nehrál rozhodující roli, Soud ho nicméně uznal za relevantní. Nutností vzorů obou pohlaví se ve svých zabýval už Sigmund Freud, na něhož odkázal dokonce i sám Soud ve svém rozhodnutí. Freudova teorie vývoje lidské identity a sexuality byla podpůrným argumentem francouzských úřadů, neboť navzájem propojuje jejich odkaz na mužský vzor i zdravý vývoj dítěte.

⁴² a male referent who would actually be present in the child's life

⁴³ particularly convincing and weighty reasons

Svou argumentační závazností rozsudky ESLP zaručují, že členské státy Rady Evropy budou v budoucnu v obdobných případech rozhodovat v souladu s tímto výrokem. V případě, že by došlo k odmítnutí adopce z důvodu sexuální orientace žadatele, lze očekávat, že se tento postup dostane opět před ESLP, který rozhodne v souladu se svou dřívější judikaturou. Státy tedy ve vlastním zájmu budou prostřednictvím svých orgánů rozhodovat tak, aby tato práva nebyla porušována. Z hlediska ochrany práv je význam uvedeného rozsudku značný, neboť jinými slovy říká, že v budoucnu již není možné zamítnout žádost o adopci z pouze důvodů sexuální orientace žadatele či žadatelky.

Rozhodnutí se však týká pouze smluvních států Úmluvy, navíc pouze těch, jejichž vnitrostátní úprava umožňuje adopci jednotlivcům. V praxi to potom může znamenat, že podá-li v ČR žádost o adopci homosexuál, může být jeho žádost sice zamítnuta, stejně jako případná žádost heterosexuála, a to se stejným odůvodněním, nikoliv však z důvodu jeho sexuální orientace.

Co je však ještě důležitější, ESLP svou novou interpretací čl. 8 a čl. 14 právně vyřešil i problém adopce v registrovaném partnerství. ČR například tuto možnost podle ZoRP nepřipouští. S ohledem na uvedené rozsudky, je však taková úprava v rozporu s judikáty ESLP, neboť čeští zákonodárci dosud neuvedli toto ustanovení do souladu s rozsudky ESLP. Interpretace Úmluvy není a nemůže být rigidní a za účelem efektivní ochrany základních práv se výklad jednotlivých práv postupně vyvíjí. V konkrétních případech může dojít až k výše uvedené situaci, kdy Soud po určité době rozhodne zcela opačně, než rozhodl v podobném případě v minulosti, tak jak k tomu došlo i v souvislosti s adoptí homosexuálními páry ve Francii, kdy Soud ještě v roce 2003 v kauze Fretté rozhodl zamítavě zatímco o pět let později v de facto stejném, minimálně obdobném případě E. B. diskriminaci potvrdil, tedy rozhodl, že nemožnost adoptovat dítě z důvodu odlišné sexuální orientace je diskriminující.

4.1.4 X a ostatní proti Rakousku

Rozhodnutí ESLP ze dne 19. 2. 2013, kdy soud rozhodl, že zákaz osvojení dítěte druhým registrovaným partnerem v Rakousku je diskriminační ve srovnání se situací nese-

zdaných heterosexuálních párů.⁴⁴ Tento případ se zabýval stížností dvou žen, které žijí ve stabilním homosexuálním vztahu a které si stěžovaly na rakouský soud, který zamítl jejich žádost, resp. žádost jedné z partnerek adoptovat syna druhé partnerky bez toho, aby došlo k oddělení právních mateřských vazeb druhé partnerky s dítětem. Toto rozhodnutí odůvodnili rakouské soudy tak, že rakouský právní řád neumožňuje jiný pohled na rodinu a výchovu dětí než tradiční a **slovem rodiče je myšlen otec a matka**. V Rakousku **lze nahradit jen rodiče stejného pohlaví**, tedy by bylo pouze možné, aby partnerka matky vstoupila do práv matky a nahradila matku, nikoliv však otce. Adopce nezletilého dítěte je zásadně určena k vytvoření vztahu podobného tomu, který existuje mezi biologickými rodiči a jejich dětmi.

„Dnešním rozsudkem Velkého senátu v případě X a ostatní proti Rakousku, který je konečný ESLP rozhodl:

Většinou, že v tomto případě **došlo k porušení** čl. 14 (zákaz diskriminace) ve spojení s čl. 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života) Evropské úmluvy o lidských právech z důvodu rozdílného zacházení s žadatelkami **ve srovnání s nesezdanými heterosexuálními páry**, ve kterých si jeden partner přeje adopci dítěte druhého partnera a jednohlasně, že v tomto případě **nebyl porušen** čl. 14 (zákaz diskriminace) ve spojení s čl. 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života), když se situace navrhovatelek **srovnávala se sezdanými páry** ve kterých jeden partner chtěl adoptovat dítě druhého partnera.

Případ se zabýval stížností dvou žen žijících ve stabilním homosexuálním vztahu, které si stěžovaly na rakouský soud, který zamítl jedné z partnerek adopci syna druhé partnerky bez toho, aby došlo k oddělení právních mateřských vazeb s dítětem.

Adopce nezletilého dítěte je zásadně určena k vytvoření plnohodnotného vztahu podobnému tomu, jaký existuje mezi biologickými rodiči a jejich dětmi. Dokumentace k případu ukazuje, že biologický otec má pravidelný kontakt se svým dítětem, dítě udržuje smyslupl-

⁴⁴The impossibility of second-parent adoption in a same-sex relationship in Austria is discriminatory in comparison with the situation of unmarried different-sex couples

ný vztah s oběma rodiči opačného pohlaví. Za těchto okolností není třeba nahradit jednoho z biologických rodičů partnerem rodiče stejného pohlaví svolením k adopci.“⁴⁵

Odůvodnění Rakouska dle jejich vnitrostátního zákona bylo, že rakouský právní řád neumožňuje jiný pohled na rodinu a výchovu dětí než tradiční a slovem rodiče, kde je myšlen otec a matka. Při adopci lze nahradit rodiče jen rodičem stejného pohlaví, tedy by partnerka matky mohla **nahradit matku** (vstoupit do jejích práv), **nikoliv nahradit otce**. Navrhovatelky však žádaly soud o potvrzení adopce s tím, aby vztah s biologickým otcem a jeho rodinou a příbuznými byl úplně přerušen a ukončen, zatímco vztah s biologickou matkou dítěte by zůstal nedotčen. **Také žádaly soud, aby nebral v potaz to, že otec dítěte odmítnul udělit souhlas s adopcí.**

K bližšímu vysvětlení tohoto rozsudku doplním, že se jedná o stěžejní rozsudek v otázce možnosti osvojení dítěte partnerem rodiče dítěte v případě, že rodič a jeho partner jsou osobami se stejnou sexuální orientací a žijí spolu v dlouhotrvajícím svazku společně i s dítětem, takže **soužití všech tří osob má charakter rodinného života**. V tomto konkrétním případě se jednalo o dvě ženy pečující o syna jedné z nich, kdy syn se narodil mimo manželství v roce 1995 a je ve výlučné péči své matky a ženy si přály zlegalizovat faktický vztah mezi partnerkou matky a synem. Uzavřely dohodu o adopci, kterou chtěly potvrdit soudem. Okresní soud však odmítl tuto dohodu schválit, neboť rakouský občanský zákoník pojímá rodinu jak tradiční model matky a otce, muže a ženy, dále se opět uvádí, že pojmem „rodiče dítěte“ jsou dvě osoby odlišného pohlaví a rakouské soudy, konstatovaly

⁴⁵ In today's Grand Chamber judgment in the case of **X and Others v. Austria** (application no. 19010/07), which is final, the European Court of Human Rights held: *by a majority*, that there had been a **violation of Article 14 (prohibition of discrimination)** taken in conjunction with **Article 8 (right to respect for private and family life)** of the European Convention on Human Rights on account of the difference in treatment of the applicants in comparison with unmarried different-sex couples in which one partner wished to adopt the other partner's child; and, *unanimously*, that there had been **no violation of Article 14** taken in conjunction with **Article 8** when the applicants' situation was compared with that of a married couple in which one spouse wished to adopt the other spouse's child.

The case concerned a complaint by two women who live in a stable homosexual relationship about an Austrian courts' refusal to grant one of the partners the right to adopt the son of the other partner without severing the mother's legal ties with the child (second-parent adoption).

“The adoption of a minor child is fundamentally designed to create a relationship akin to that which exists between biological parents and their children. The file in the present case shows that the biological father has regular contact with his child, with the result that the child maintains a meaningful relationship with both his opposite-sex parents. In these circumstances [...], there is no need to replace either of the biological parents with the same-sex partner of the other parent by authorising the child's adoption.”

právní nemožnosti adoptovat dítě partnerkou matky dítěte podle platné a účinné rakouské právní úpravy.

U ESLP stěžovatelky namítaly diskriminaci podle čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 8 Úmluvy, a to z důvodu jejich sexuální orientace, kdy se domnívají, že pro zákaz adopce partnerkou matky zde není rozumné ospravedlnění a tento postup považují za diskriminující. Jako první ESLP uvedl, že vztah mezi oběma partnerkami a dítětem je vztah rodinný ve smyslu stanovení článku 8 Úmluvy a požívá tedy právní ochrany.

ESLP potom srovnal možnosti osvojení dítěte druhou osobou, pokud tyto osoby žijí a) v manželství, b) pokud jde o nesezdané heterosexuální osoby nebo c) pokud jde o registrované partnery z pohledu, jsou-li práva homosexuálního páru a heterosexuálního páru, který manželství neuzavřel srovnatelná a potvrdil, že EÚLP neukládá členským státům jakoukoliv povinnost zaručit osobám stejného pohlaví stejný přístup k manželství, stejně tak ani závazek státu rozšířit právo manželů na adopci dítěte také na registrované partnery. Členské státy legislativně upravují práva a povinnosti RP, a rakouská právní úprava umožňuje adopci dítěte partnerem jeho rodiče, pokud tyto osoby žijí v trvajícím heterosexuálním svazku. Toto však není umožněno párům se stejnou sexuální orientací. Podle ESLP je stěžejním argumentem **nutnost ochrany rodiny**, kdy je potřeba posuzovat **faktickou situaci dítěte** a primárně **přihlížet k zájmům dítěte a k nutnosti ochrany práv faktické rodiny**, ve které dítě vyrůstá. V případech, kdy je rozdíl v zacházení založen na pohlaví nebo sexuální orientaci, musí stát prokázat, že tato rozdílnost zacházení byla odůvodněna legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení byly přiměřené a nezbytné.

Rakouská vláda neprokázala, že by bylo škodlivé pro dítě, aby bylo vychováváno párem stejného pohlaví, adopce jednou osobou je možná, dále bylo konstatováno, že rodiny, kde osoby stejného pohlaví fakticky vychovávají dítě společně, existují a je třeba jim zaručit právní ochranu. Z těchto důvodů je podle ESLP absolutní zákaz adopce dítěte druhým registrovaným partnerem nepřiměřený a nesleduje legitimní cíl a je s ohledem na článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8 Úmluvy diskriminační.

ESLP tak tímto průlomovým rozsudkem, který bude mít zřejmě dalekosáhlý dopad na celou evropskou společnost, jednoznačně odmítl předpoklad, že výchova dítěte osobami stejného pohlaví je pro dítě již z principu nepříznivá či dokonce škodlivá.

Odklonil se tak od tradičního modelu rodiny ve smyslu muž, žena a dítě a rozhodl, že primárním hlediskem pro posouzení legitimacy adopce dítěte druhým registrovaným partnerem **je zájem dítěte, které ve faktické rodině vyrůstá.**

4.2 vliv rozhodnutí ESLP na vnitrostátní úpravu

Není potřeba zvláštní argumentaci na to, aby bylo zřejmé, že tato rozhodnutí ESLP mají potencionální dopad na český právní řád, konkrétně na ZoRP v případě registrovaných partnerů, a to možnosti osvojení, tak, jak je v ZoRP stanovena. Zatímco ZoR umožňuje jak osvojení společné (pouze manželé, což je i z pohledu ESLP legální), tak i osvojení jednotlivcem, ust. § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství říká, že trvalý registrovaný partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem a to už legální, resp. souladu s judikaturou ESLP není.

Zřejmý je nesoulad článků 14 a 8 Úmluvy, jak byly nově vyloženy ESLP ve výše zmíněných rozsudcích s českou úpravou kdy je pravděpodobně z čistě politických důvodů vyloučena možnost osvojení jen registrovaným partnerům a to bez výjimky, zatímco osvojení individuální, tedy pro neregistrované partnery, osaměle žijící osoby, osoby žijící v neinstitucionalizovaných svazcích není de lege lata vyloučena, byť předpokládaná správní praxe může být taková, že osvojení bude v těchto případech vylučovat de facto (z důvodu nejlepšího zájmu dítěte), což ovšem nic nemění na uvedené situaci, která není v souladu s judikaturou ESLP.

DÍLČÍ ZÁVĚR

Pro výklad Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP) Evropským soudem pro lidská práva (Soud) existuje zcela specifický mechanismus, který představuje Soud, který má pravomoc EÚLP interpretovat. Soud je orgánem podrobeným právu, nemůže tedy interpretovat EÚLP podle své volné úvahy, ale musí se řídit uznávanými metodami interpretace normativního textu. **EÚLP je svým způsobem „živý instrument“, který se „musí interpretovat ve světle současných podmínek platného práva daného vývojem společnosti** a s tím souvisejícími změnami např. zrovnoprávnění nemanželských dětí. Typicky např. byl jiný pohled při vzniku EÚLP před více než padesáti lety, kdy

vznikla, byla typicky nezákonná homosexualita, nebo naopak za zákonem umožněná, zmíněná diskriminace nemanželských dětí, což dnes nemůže být v souvislosti s vývojem společnosti za nezákonné, resp. zákonem umožněné považováno. Nezbytný „dynamický a evolutivní přístup“ vyjádřil Soud i v rozsudku týkajícím se práv transsexuálů. Je přínosné sledovat, jak se judikatura Soudu vyvíjí a mění ve prospěch rozšiřování práv. Toto je patrné i při mnou sledované problematice adopcí homosexuálními páry, kdy rozsudky se vyvíjejí ve prospěch rozšiřujících se práv, případně Soud i dovodil i aktivní - pozitivní povinnost státu a to přijmout určitá opatření pro zaručení těchto práv.

Nelze však přehlédnout, že aby mohl jedinec práva nerušeně a účinně užívat, musí stát přijmout opatření k ochraně práv, která musí být odůvodněná a přiměřená, mimo jiné i v případě práva na ochranu soukromého a rodinného života. Zásadní odpovědnost za dodržování lidských práv ovšem nese jednotlivý stát. Subsidiární charakter EÚLP a jejího kontrolního mechanismu se projevuje zejména tím, že státy mají prostor pro uvážení svých orgánů a věc je posouzena národními orgány podle pravidel vnitrostátního práva, tedy např. se nelze domáhat individuální adopce pro homosexuální osoby, pokud ji daný stát obecně neumožňuje, to je podstatné též při posouzení, zda je odlišné zacházení skutečně odůvodněno objektivními kritérii nebo zda jde o diskriminační jednání, které porušuje článek 14 EÚLP. Každý stát má právo si příslušný pojem z Úmluvy vykládat podle své právní tradice a právního řádu. Tak je tomu např. v případě přístupu homosexuálů k adopci.

Jedná se pluralismus potřebný k zachování rozmanitosti právních kultur.

Tento prostor pro uvážení státu však podléhá kontrole ESLP, který posoudí, zda-li omezení práva je přiměřené vzhledem k významu daného práva a musí být odůvodněna naléhavou společenskou potřebností opatření musí být přiměřené sledovanému legitimnímu cíli a zda je zájem společnosti (na omezení práva) v rovnováze k zájmům jednotlivce.

5 POPIS VÝZKUMU

Výzkum, kterým jsem se zabývala, byl zaměřen na zjištění názorů respondentů na institut registrovaného partnerství a zejména na možnost registrovaných partnerů adoptovat si dítě, resp. na nejlepší zájem adoptovaného dítěte. Všechny rozhovory byly vedeny na základě stejně formulovaných otevřených, částečně i uzavřených otázek, z nichž se pak každý rozhovor ubíral trochu jiným směrem, podle odpovědí a postojů respondenta.

Zásadní výsledek ankety spočívá v odpovědích na sedmou otázku, tzn. „Zda je při adopci nejdůležitější zájem dítěte“, přičemž tuto otázku bylo nutné chápat v kontextu celého souboru otázek týkajícího se výlučně registrovaných partnerů., všichni respondenti odpověděli „ano“. Dva z nich, dokonce svou odpověď podtrhli, ve smyslu „rozhodně ano“ resp. „určitě ano“.

Závěry ankety potvrzují, pokud jde o tuto otázku, že základní požadavek zájmu dítěte, který je rovněž červenou nití mé práce, odpovídá realitě.

Částečně strukturované rozhovory byly vedeny celkem s 30 respondenty ve věku od 20 do 85 let, s poměrným zastoupením mužů i žen, z města i vesnice, vzdělání od odborného, přes středoškoláky až po vysokoškoláky. Otázky i odpovědi jsou zaznamenány v příloze.

Výzkumný vzorek respondentů byl získán díky běžným kontaktům s lidmi, kdy respondenti pod podmínkou anonymity k rozhovorům svolili, respondenti byli různého věku, povolání i vzdělání. Výzkum se snaží zachytit názory respondentů na danou problematiku, jednotlivé rozhovory jsou zaznamenány, jádro odpovědí je zaznamenáno v přehledné tabulce, která je v závěru práce volně reprodukována.

ZÁVĚR

Z hlediska systematického je celá práce rozdělena kromě obvyklých náležitostí (úvod, závěr) do šesti základních kapitol, které jsou dále vnitřně strukturovány. Mým záměrem bylo postupovat od obecnějšího ke konkrétnímu vymezení pojmů, které jsou pro téma práce stěžejní. Proto jsou v první kapitole obecnější pojednání jakožto výchozí podmínky pro danou tematiku. Než se dostanu v závěrečných kapitolách k výslovnému zákazu adopce v konkrétním zákoně a jednotlivým rozsudkům ESLP, které se týkají konkrétních případů pocíťované či faktické diskriminace jednotlivců, ukazují na širší základ, na kterém tyto situace vznikají. Jedná se zejména o rodinu, její historii, postavení v dnešní společnosti, její vývoj, funkce, dichotomii státu a rodiny navzájem, dále různé formy rodinného života, jak institucionalizované, tak faktické, případně fungování rodin neúplných, ať jich z jakéhokoliv důvodu.

V Česku sice nedošlo k úplnému srovnání formy této institucionalizace, registrovaného partnerství s manželstvím, nicméně jsem toho názoru, že se nejedná o diskriminaci, neboť jde o standardní pluralismus úpravy vztahů daný zejména sledovaným legitimním cílem, kterým je zájem společnosti na privilegovaném postavení rodiny založené manželstvím mezi mužem a ženou s klasickou funkcí, kterou je rození dětí, a které tak stát dává svoji maximální ochranu a podporu. Tento přístup je v souladu s odůvodněnou naléhavou společenskou potřebou a především s nejlepšími zájmy nezletilých dětí, o které v této věci především jde.

Vzhledem k tomu, že v současnosti je více dětí vychováváno homosexuálními dvojicemi, ať již se jedná o děti biologické jednoho z partnerů z předchozích vztahů (ZoRP výslovně stanovuje možnost rodiče své dítě vychovávat), či dítě, které se narodilo za trvání tohoto vztahu, je potřeba tyto vztahy řešit. Česká právní úprava faktické vztahy, tedy kohabitace ať již osob heterosexuálních či homosexuálních nijak neřeší, vyjma povinnosti osob spolužijících v jedné domácnosti pečovat o dítě, jsou právem řešeny jen dva případy soužití a to manželství a registrované partnerství. K právem špatně řešitelným situacím může docházet v případech faktického soužití, kdy si „společné dítě“ pořídila dvojice osob stejného pohlaví, a kdy otcem či matkou může být vždy jen jeden. V případě druhého partnera, který se o dítě stará, nelze nijak zajistit jeho práva, ovšem pokud se v heterosexuální kohabitaci nejedná o rodiče, resp. pokud není jeden, resp. oba z partnerů biologickým rodičem, je tento partner v naprosto stejné situaci.

K nerovnému zacházení s rovnými jedinci, tedy jinými slovy k diskriminaci při výkonu práva může docházet v různých situacích, zejména těch rodinných, pokud se jedná o nestandardní vztahy, kdy biologická nerovnost párů neumožní jednomu stát se biologickými rodiči přirozenou cestou a je možné tuto situaci řešit v mezích platného práva rozdílně nejen podle pohlaví, ale i podle statusového stavu jedince.

Zásadní zásada adopce je **preferance zájmů dítěte**. Nejen úmluvy o právech dítěte, ale i ZoR jednoznačně upřednostňuje zájem dítěte, lze předpokládat, že je to i záměr ZoRP. Ovšem dostáváme se do situace, kdy zde mohou být nejen zákonná práva otce na otcovství ale i na podíl na výchově dítěte, které budou proti zájmu matky a její registrované partnerky, dále nezadatelné právo dítěte znát své rodiče a další. Jaké právní postavení bude mít druhá registrovaná partnerka? A naopak, co v případě, když se jeden dvou registrovaných partnerů mužů stane otcem? Nejen tyto předpokládatelné reálné obtížnosti spravedlivého řešení v budoucnu možných nastalých faktických vztahů mezi rodiči a dětmi, ale v tomto konkrétním případě i jednoznačně politický zájem o schválení ZoRP byl důvodem neřešení vztahů registrovaných partnerů a dětí. Jednoznačný zákaz adopce, i individuální nebyl dle mého názoru šťastné řešení, ovšem v jiné podobě by zákon schválen nebyl. Domnívám se, že minimálně toto ustanovení by mělo být zrušeno.

Nejrozsáhlejší část mé práce byla věnována judikatuře ESLP a vlivu těchto rozhodnutí na vnitrostátní úpravu. Zde jsem dospěla k závěru, že žádný stát není nucen schvalovat si „univerzální, evropské zákony“, pokud ale ovšem některé vztahy národní zákony upravují, je v souladu s jejich dikcí stát povinen dodržovat i nezadatelná práva všech zúčastněných, zejména je povinen se vyhnout jakékoliv formě diskriminace, na což může ESLP dohlédnout. Stejně tak lze předpokládat, že pokud vnitrostátní úprava bude rigidní a nebude brát ohled na zvláštní okolnosti jednotlivých případů a bude bez možnosti výjimek, nebude do budoucna v souladu s Úmluvou, vzhledem k jejímu charakteru „živého organismu“.

Na svou výzkumnou otázku a pracovní hypotézu, *zda-li je stávající česká právní úprava registrovaného partnerství vztahující se k adopci dětí vyhovující*, odpovídám, že **částečně ano**, je to bezesporu norma, která umožňuje stejnopohlavním párům, které mají zájem svůj svazek institucionalizovat a docílit statusové změny svého stavu toto učinit. Pokud tento pár nic dalšího neočekává, je norma plně vyhovující, registrovaní partneři mají ze zákona podobné práva a povinnosti, jako manželé, tedy jednoznačně je to partnerství, které má „vyšší sílu“ než standardní kohabitanční. Většinu situací již není potřeba řešit obli-

gačně a uzavírat smlouvy či psát plné moci, ovšem, pokud partneři chtějí vychovávat dítě, ať již dítě, jehož biologickým rodičem je jeden z partnerů nebo chtějí dítě osvojit, zákon rozhodně nevyhovuje, tyto případy neřeší, resp. řeší tak, že registrované partnerství brání osvojení. A to i individuálnímu. Nebrání jiným formám náhradní rodinné péče, registrovaný partner si může vzít dítě do pěstounské péče, může být i poručníkem. Zejména tento institut vidím jako velmi vhodné řešení pro případné úmrtí jednoho z registrovaných partnerů, nebo ztrátu způsobilost k právním úkonům.

Na doplňující výzkumnou otázku, *zda-li je potřebná nová právní úprava registrovaného partnerství, zejména v části vztahující se k adopci, (minimálně zrušením ust. § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství ve znění „ Trvající partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte).“ a je-li nutné osvojení dítěte v tomto zákoně výslovně řešit, **odpovídám ano***, bylo by vhodné provést úpravu ZoRP, minimálně zrušením ust. § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství ve znění „Trvající partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte“, neboť toto ustanovení je ve zřejmém rozporu s judikaturou ESLP, vzhledem k tomu, že v tomto znění, bez dalšího odůvodnění diskriminuje část občanů v porovnání s jinými občany.

Na výzkumnou otázku *je-li nutné osvojení dítěte v tomto zákoně výslovně řešit **odpovídám, že nikoliv***, stačí prosté zrušení výše uvedeného ustanovení. Vzhledem k tomu, že není povinností smluvních států upravit své národní právní řády jednotně a je ponechán prostor pro vlastní, národní zákonodárství, je zcela legitimní, že manželé v Česku mají jiný rozsah práv než registrovaní partneři, ale není legitimní, že je jedněm výslovně bráněno v individuální adopci; a ta nepotřebuje žádnou zvláštní úpravu „navíc“, resp. pokud nebude mít zmíněné omezení, je plně dostačující úprava adopce v zákoně o rodině.

Na rozvedenou výzkumnou otázku, *zda-li bychom vystačili i se stávající právní úpravou a s rozšířenou osvětou o praktické znalosti platného práva tedy s využitím běžných institutů práva, které lze při faktické výchově dítěte, tedy i tzv. sociálního rodičovství použít, nebo je-li nezbytné vyřešit zákonem i aspekt právního rodičovství, **odpovídám, že ano***, vyjma právního rodičovství lze téměř všechny vztahy řešit smluvně, nicméně forma obligací je rozhodně méně pohodlná než forma právní normy a vyžaduje praktickou znalost práva. Toto se týká pouze sociálního, čili faktického rodičovství, u právního rodičovství je v každém případě nutný zásah státu, který formou zápisu či rozhodnutí tyto vztahy stvrzuje.

Na obecnější otázku, *zda platná právní úprava registrovaného partnerství a nový občanský zákoník, do jehož druhé části je materie věnovaná rodinnému právu začleněna, vyhovuje měnící se české společnosti či zda je třeba hledat nová řešení ve světle měnících se i evropských tendencí*, **odpovídám, že spíše ano**, nicméně zmíněné evropské tendence pravděpodobně budou spolu s rozsudky ESLP změnu některých, relativně rigidních ustanovení právního řádu vyžadovat.

S těmito závěry koresponduje i výzkum, který jsem provedla. Je až s podivem, že všichni respondenti projevili víc než obecné povědomí o tématu, přístup dotazovaných se různil, obecně lze říct, že více „benevolentní“ respondenti byli ti s VŠ vzděláním, ve věku střední generace, s osobní životní zkušeností. Nikdo z respondentů nebyl zaskočen ani neprojevili neznalost tématu, všichni odpovídali pohotově, bez většího zaváhání nebo rozmýšlení, tedy je zřejmé, že na tuto problematiku mají vlastní názor, nikdo se neopravil, všichni se drželi první odpovědní verze, dva dotazovaní požádali, o možnost se nevyjádřit vůbec, oba muži, VŠ, z města, 45 a 75 let, jeden respondent, muž, SŠ, z města 56 let, vyjádřil obecné rozhodně nesouhlasné stanovisko s jak s RP, tak s adopcí, k ostatním otázkám požádal o možnost neodpovídat, jeden muž, VŠ, z města 53 let odpověděl jen na část otázek. Jejich odpovědi jsem nezaznamenala do souboru. Jedna z respondentek v rozhovoru sdělila, že mají v rodině homosexuálního člena a má tedy i osobní zkušenost, odpovídala jasně, stručně, výstižně, znala odbornou terminologii a odpovídala v kladném slova smyslu. Mírně neuroticky se projevovali ti, kteří odpovídali zamítavě, občas bylo patrné, že respondenti mají dojem, že nesouhlasné stanovisko je špatné, jiní ale s nesouhlasem neměli problém. Jednoznačné odpovědi byly na otázku, zda je nejdůležitější zájem dítěte, odpověď byla ve všech případech ano, na otázku schválení adopcí bylo cca 30% odpovědí ano, ale většinou s podmínkami, cca 30% odpovědí nevím a cca 30% odpovědí ne. Lze tedy říci, že ve společnosti rozhodně na adopci stejnopohlavními partnery není jednoznačný názor, který odpovídá i realitě, kdy je nezbytné každý jednotlivý případ posoudit v jeho konkrétních podmínkách a nelze rozhodnout absolutně. Část respondentů se domnívá, že by mohly nastat problémy s identifikací dítěte, že „okouká model rodiny“ a bude tím ovlivněn.

Z mých závěrů vyplývá, že téma této diplomové práce je oblastí, která prochází neustálým vývojem, bezesporu lze konstatovat, že toto téma nedává jednoznačné odpovědi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní tituly:

1. BERGER, Vincent. *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva*. 7. franc. vyd. (2000), 1. čes. vyd. (2003). Praha: IFEC, 2003. 769 s. ISBN 80-86412-23-7.
2. ČAPEK, Jan. *Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva: přehled judikatury a nejzávažnějších případů : vzory podání*. 1. vyd. Praha: Linde, 1995. 642 s. ISBN 80-85647-64-8.
3. ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.
4. FIALA, Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 866 s. ISBN 978-80-7357-395-9.
5. FURGER, Franz. *Etika seberealizace, osobních vztahů a politiky*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003. 197 s. ISBN 80-200-1061-0.
6. HRUŠÁKOVÁ, Milana a KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 398 s. ISBN 80-2103-974-4.
7. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina, stát: (úvahy nad právním postavením dítěte)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 160 s. ISBN 80-2100-694-3.
8. JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000. 217 s. ISBN 80-7184-954-5.
9. JÍLEK, Dalibor a POŘÍZEK, Pavel (eds.). *Společný evropský azylový systém: zásahy do osobní svobody: sborník z vědeckého semináře uskutečněného dne 12. června 2009 v Kanceláři veřejného ochránce práv*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. 240 s. ISBN 978-80-7357-490-1.
10. JÍLEK, Dalibor a BUKVALDOVÁ, Jitka (eds.). *Společný evropský azylový systém: právní pojem 'pronásledování': sborník*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 275 s. ISBN 80-210-3798-9.
11. JÍLEK, Dalibor (ed.). *Společný evropský azylový systém: doplňková ochrana: sborník*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 235 s. ISBN 978-80-210-4476-0.
12. JÍLEK, Dalibor et al. *Studie o právech dítěte: Implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vyd. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011. 282 s. ISBN 978-80-260-0377-9.
13. KMEC, Jiří et al. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 1660 s. ISBN 978-80-7400-365-3.

14. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Autonomie vůle v rodinném právu v česko-italském porovnání*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 264 s. ISBN 80-210-3093-3.
15. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Vyd. 1. Praha: Computer Press, 2000. 112 s. ISBN 80-7226-365-X.
16. KÜHN, Zdeněk, BOBEK, Michal a POLČÁK, Radim (eds.). *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2006. 234 s. ISBN 80-903786-0-9.
17. MACH, Petr. *Registrace partnerství: pokrok nebo nezodpovědné riziko?*. Vyd. 1. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. 87 s. ISBN 80-86547-51-5.
18. MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 223 s. ISBN 80-04-25236-2.
19. MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 98 s. ISBN 80-85282-83-6.
20. MIKEŠ, Petr. *Aplikace mezinárodního práva v právním řádu ČR pohledem teorie a soudní praxe*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 309 s. ISBN 978-80-7357-929-6.
21. MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. 311 s. ISBN 80-86429-58-X.
22. MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 250 s. ISBN 80-86429-05-9.
23. RADVANOVÁ, Senta (ed.). *Náhradní rodinná péče - představy a skutečnost: (realita a východiska v ČR) : kolokvium II*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2009. 99 s. ISBN 978-80-87146-25-5.
24. SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. 1. vyd. Brno: Host, 2012. 582 s. ISBN 978-80-7294-585-6.
25. SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007. 219 s. ISBN 978-80-7367-250-8.
26. ŠÍN, Zbyněk. *Tvorba práva: pravidla, metodika, technika*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 176 s. ISBN 978-80-7400-162-8.
27. ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník: komentář. I, § 1-459*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 1373 s. ISBN 978-80-7400-108-6.
28. TELEC, Ivo. *Metodika výkladu právních předpisů: právně hermeneutická technika*. Vyd. 2., v nakl. Doplněk 1. Brno: Doplněk, 2001. 58 s. ISBN 80-7239-103-8.

29. VOJÁČEK, Ladislav, TAUCHEN, Jaromír a SCHELLE, Karel (eds.). *Proměny soukromého práva: sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 437 s. ISBN 978-80-210-5613-8.
30. WAGNEROVÁ, Eliška et al. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6.

Odborné články:

1. EFFENBERGER, Karel. O rodině : (3. část). *Právní rádce*. 1997, roč. 5, č. 3, s. 56. ISSN 1210-4817.
2. HADERKA, Jiří. Dopad norem Rady Evropy na moderní rodinné právo. *Právní praxe*. 1994, roč. 52, č. 9, s. 506-520. ISSN 1211-0825.
3. JÍLEK, Dalibor. Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. *Právník*. 1990, roč. 129, č. 4, s. 365-374. ISSN 0324-7007.
4. KOLUCHOVÁ, Jarmila. Problémy s utvářením identity v náhradních rodinách. *Správní právo*. 2003, roč. 36, č. 5-6, s. 303-306. ISSN 0139-6005.
5. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Evropský kontext vývoje českého rodinného práva po roce 2004. In: Hurdík, Jan et al. (ed.). *Evropský kontext vývoje českého práva po roce 2004*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. S. 202-222. ISBN 80-210-4182-X.
6. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Tradice a inovace v rodinném právu se zaměřením na rodičovství. In: Hurdík, Jan et al. (ed.). *Tradice a inovace v občanském právu*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. S. 143-147. ISBN 978-80-210-4490-6.
7. MELICHAROVÁ, Dita. Právo znát svůj genetický původ. *Zdravotnictví a právo*. 2004, roč. 8, č. 2, s. 22-24. ISSN 1211-6432.

Závěrečné práce:

1. KRČÁLOVÁ, Zdenka. Reprodukční práva žen: vybrané otázky v rozhodnutích ESLP [online]. 2011 [vid. 2013-03-27]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/171574/fss_b/

2. KRHUTOVÁ, Růžena. Rovnováha mezi biologickým, sociálním a právním rodičovstvím [online]. 2009 [vid. 2013-03-27]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/134451/pravf_m/
3. KUTROVÁ, Helena. Právní úprava vztahu mezi osobami téhož pohlaví v Evropě [online]. 2008 [vid. 2013-03-27]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/124275/pravf_m/
4. MALIKOVÁ, Lucie. Postoje lesbických žen k rodičovství a k výchově dětí [online]. 2008 [vid. 2013-03-27]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/150484/ff_b/

Právní předpisy:

1. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 26. 3. 2013].
2. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 26. 3. 2013].
3. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 26. 3. 2013].
4. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 26. 3. 2013].
5. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 26. 3. 2013].
6. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 26. 3. 2013].
7. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 26. 3. 2013].
8. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 26. 3. 2013].
9. Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 132/2000 Sb.m.s., o přijetí Evropské úmluvy o osvojení dětí. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 26. 3. 2013].

10. Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 43/2000 Sb.m.s., Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 26. 3. 2013].
11. Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb.m.s., o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 26. 3. 2013].

Internetové zdroje:

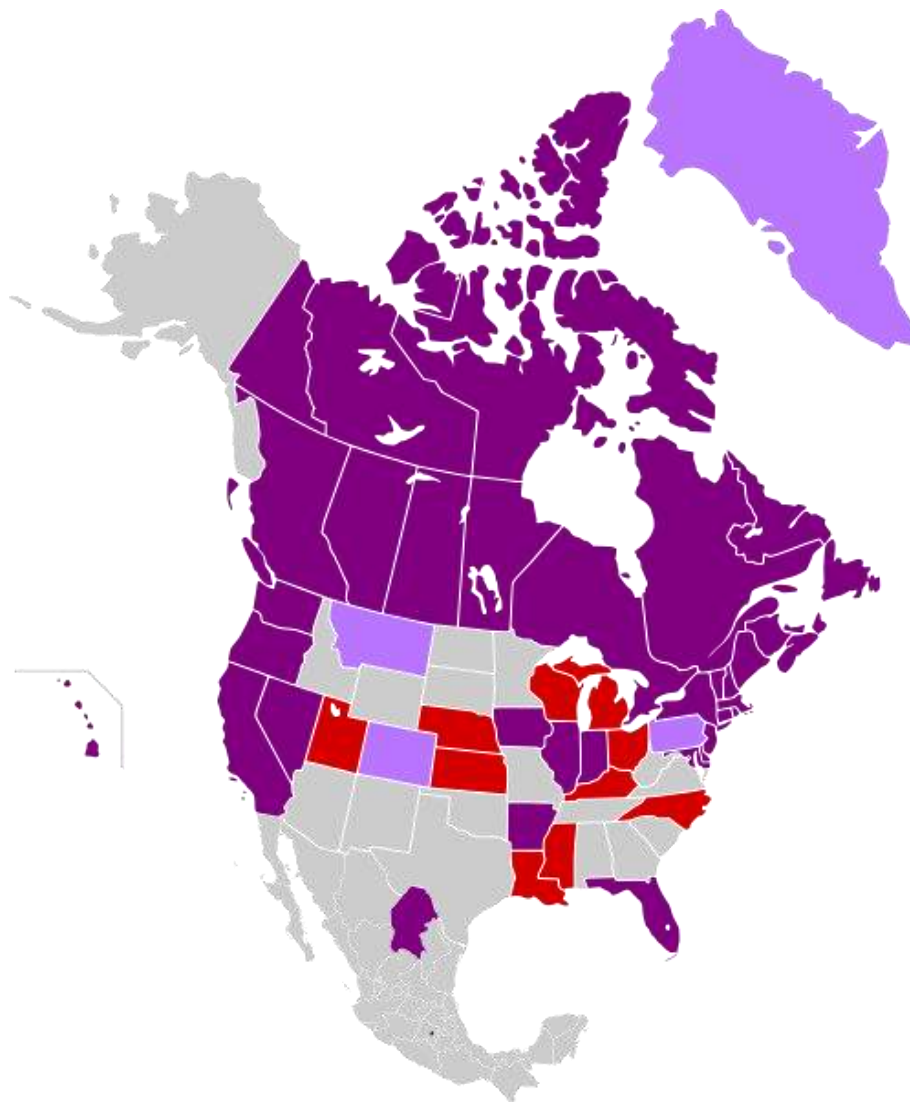
1. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Podíl obyvatel ve věkové skupině 0-14 a 65 a více v letech 1950-2011, Narození a zemřelí v letech 1950-2011, Struktura přírůstku obyvatel 1950-2011, Počet dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2011, Úhrnná rozvodovost v letech 1950-2011, Naděje na dožití při narození 1950-2011* [online]. Aktualizováno dne: 1.6.2012 [vid. 26. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/uhrrna_rozvodovost_v letech 1950 2011
2. <http://www.proudem.cz/en/for-media/tzoz.html>, [vid. 26. 3. 2013].
3. <http://www.psp.cz/docs/status.html>, [vid. 26. 3. 2013].
4. <http://www.czso.cz/>, [vid. 26. 3. 2013].
5. http://www.evalabusova.cz/ankety/co_znamena_rodina.php, [vid. 26. 3. 2013].
6. <http://www.ochrance.cz/diskriminace/aktuality-z-diskriminace/aktuality-z-diskriminace-2013/absolutni-zakaz-osvojeni-ditete-druhym-registrovanym-partnerem-je-diskriminacni-vyslovil-e/>, [vid. 26. 3. 2013].
7. <http://www.ochrance.cz/diskriminace/aktuality-z-diskriminace/aktuality-z-diskriminace-2012/soudni-dvur-evropske-unie-konstatoval-v-pripade-nerovneho-vyplaceni-doplnekoveho-starobni/>, [vid. 26. 3. 2013].
8. <http://curia.europa.eu/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ZoRP	Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů
ZoR	Zákon č. 64/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	Význam třetí zkratky.
ÚČR	Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
LZPS	Usnesení představenstva České národní rady č.2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
ZP	Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
RP	Registrované partnerství
SJM	Společné jmění manželů
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (zkráceně Evropská úmluva o lidských právech)
Soud	Evropský soud pro lidská práva

SEZNAM OBRÁZKŮ

1. Právo na adopce dětí stejnopohlavními páry v Severní Americe.

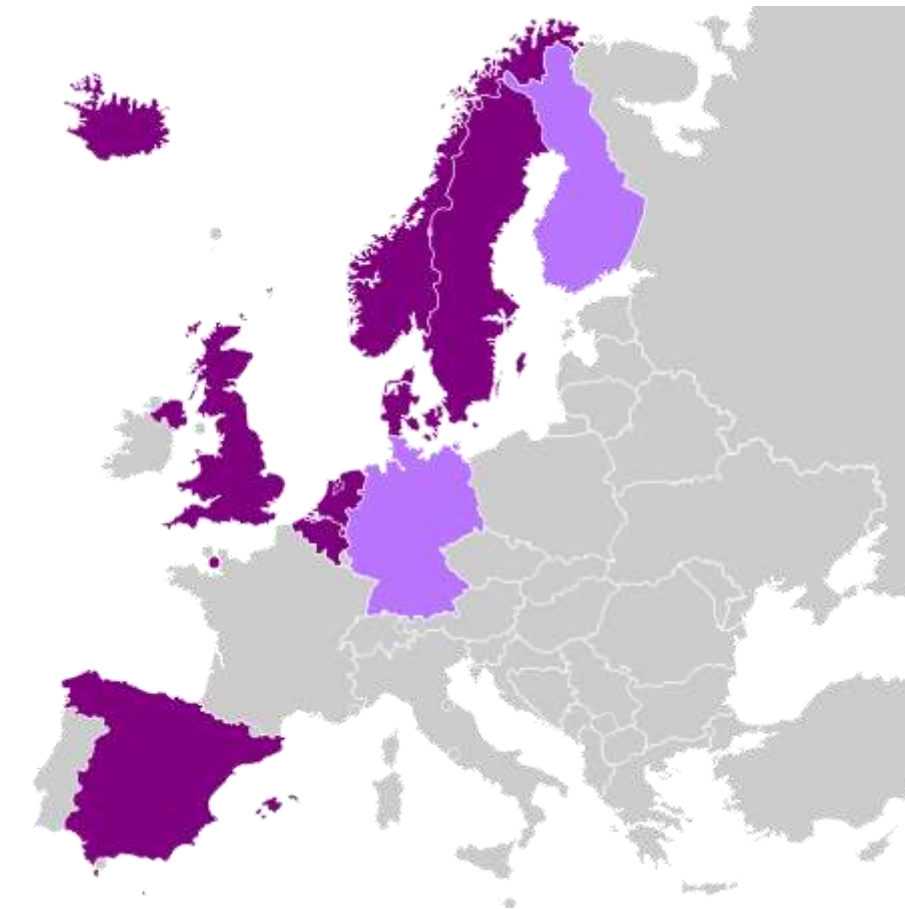

■	Společná adopce
■	Adopce dítěte partnera
■	Zákonem výslovně zakázáno
■	Adopce nedostupná, ani nezakázána

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gay_Adoption_Map_North_America.svg, 19.3.2013

Datum	23. února 2008
Zdroj	Vlastní dílo
Autor	AMK1211
současná	5. 1. 2013, 00:03

2. Právo na adopce dětí stejnopohlavními páry v Evropě.

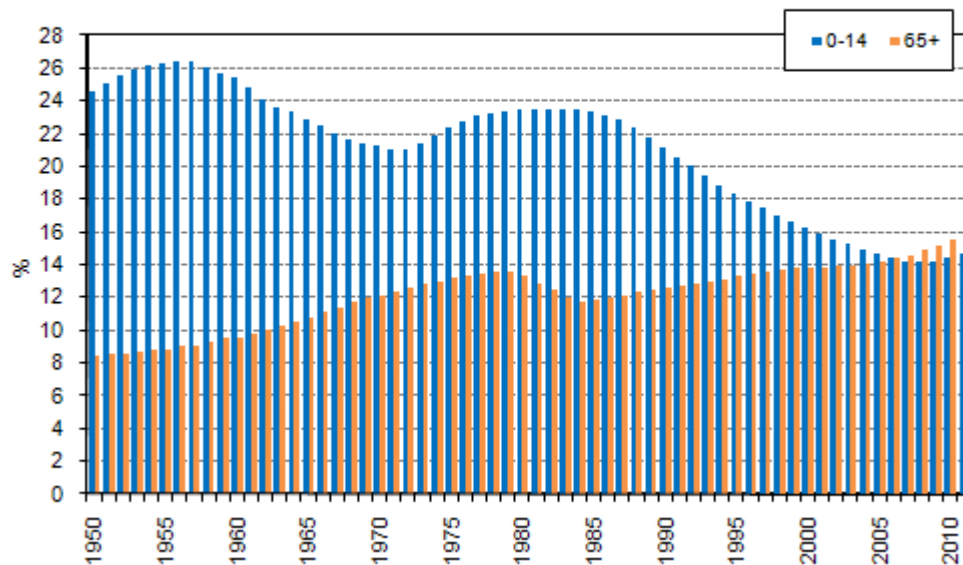

■	Společná adopce
■	Adopce dítěte partnera
■	Zákonem výslovně zakázáno
■	Adopce nedostupná, ani nezakázaná

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gay_Adoption_Map_Europe.svg, 19.3.2013

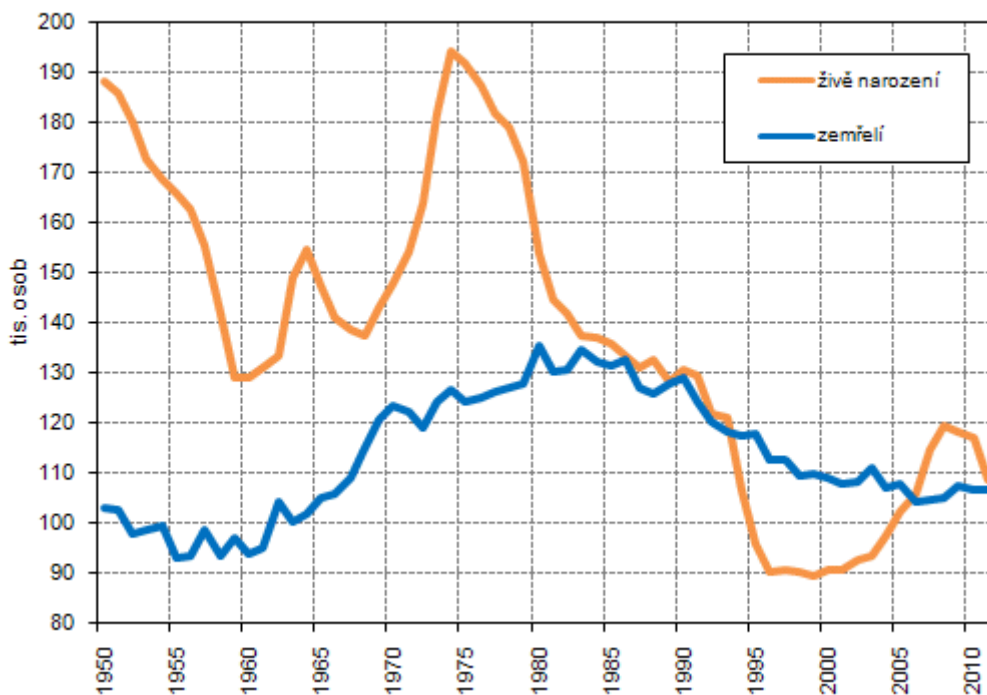
Datum	2008-02-24 (first version); 2008-02-24 (last version) (Original text : 2008-02-23)
Zdroj	Update information source: ILGA Europe Transferred from en.wikipedia, based on Gay Adoption Map Europe.png (Original text : self-made)
Autor	— AMK1211talk! Original uploader was AMK1211 at en.wikipedia
Svolení(Užití tohoto souboru)	Released into the public domain (by the author).
současná	9. 6. 2012, 16:15

SEZNAM PŘÍLOH

Podíl obyvatel ve věkové skupině 0-14 a 65 a více let
v letech 1950-2011

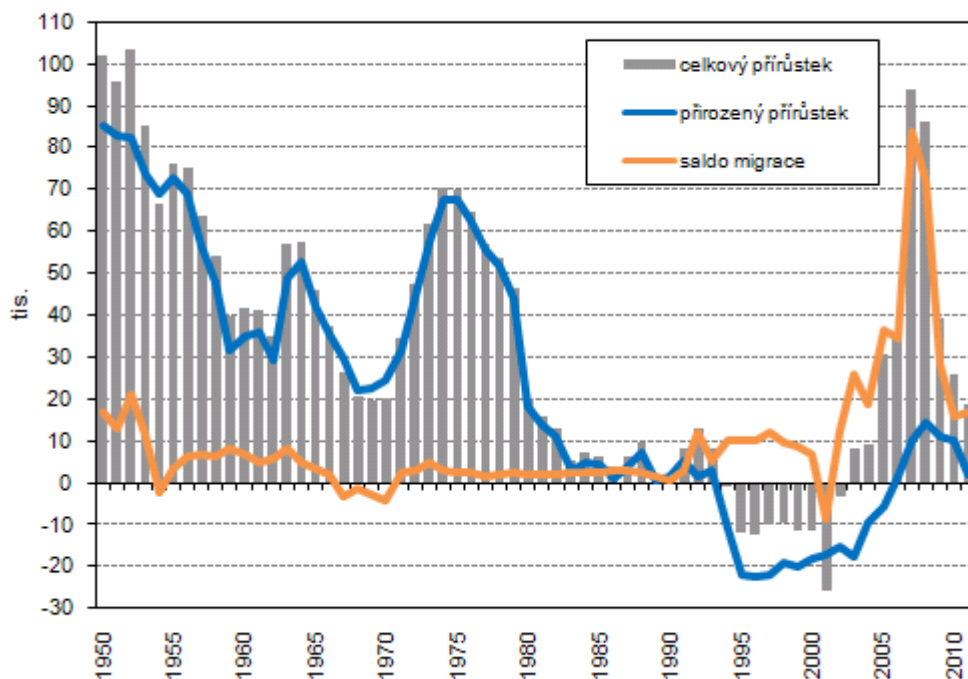
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/podil_obyvatel_ve_vekove_skupine_0_14_a_65_a_v_ice_let_v_letech_1950_2011

Narození a zemřelí v letech 1950-2011

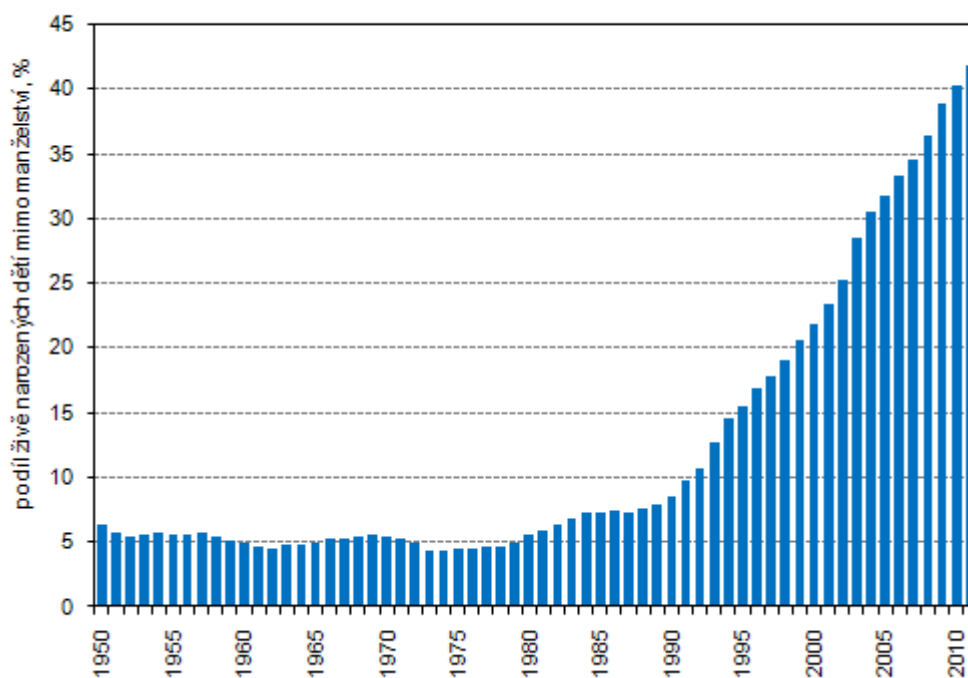
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/narozeni_a_zemreli_v_letech_1950_2011

Struktura přírůstku obyvatel v letech 1950-2011

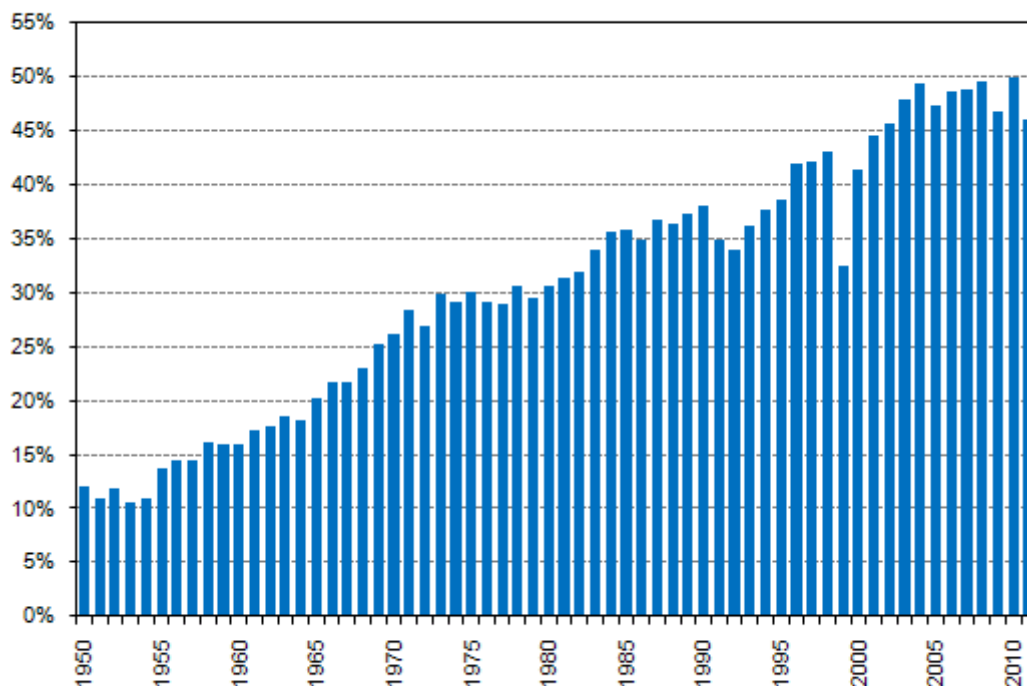
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/struktura_prirustku_obyvatel_v letech_1950_2011

Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2011

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/podil_deti_narozenyh_mimo_manzelstvi_v letech_1950_2011

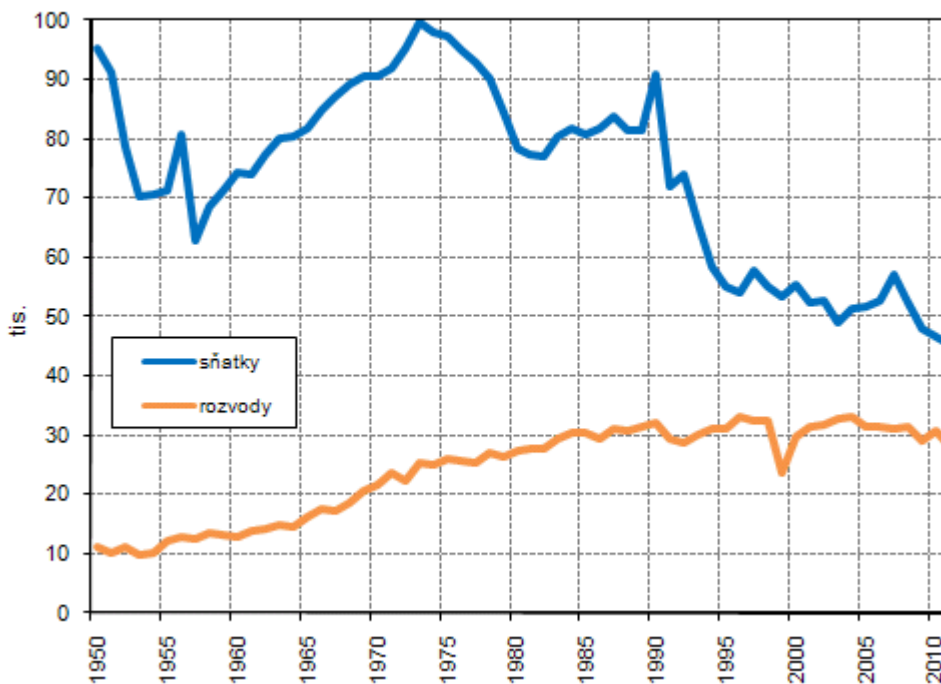
Úhrnná rozvodovost¹⁾ v letech 1950-2011

*) Podíl manželství končících rozvodem za předpokladu zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství následujících 35 let.

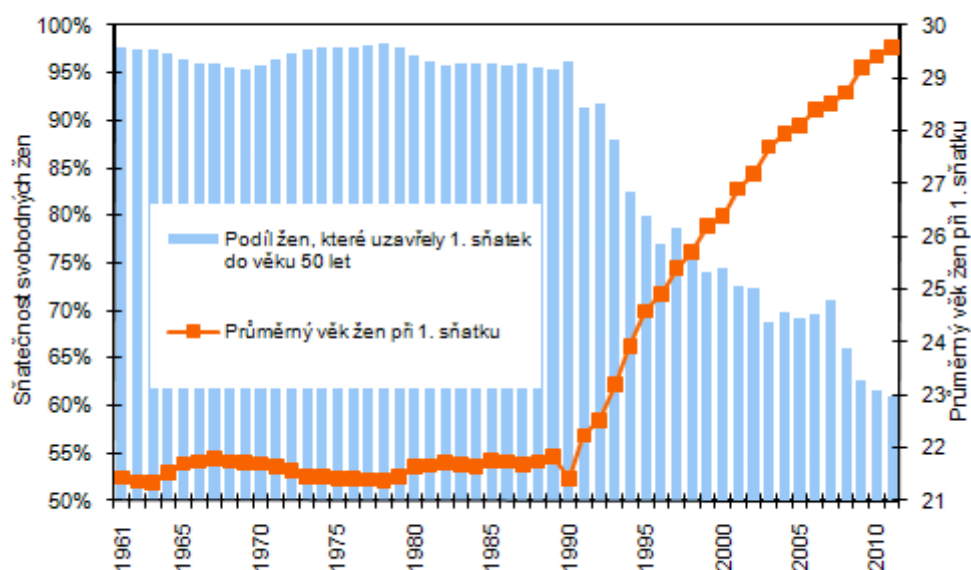
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/uhrnna_rozvodovost_v letech_1950_2011

Sňatky a rozvody v letech 1950-2011

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatky_a_rozvody_1950_2011

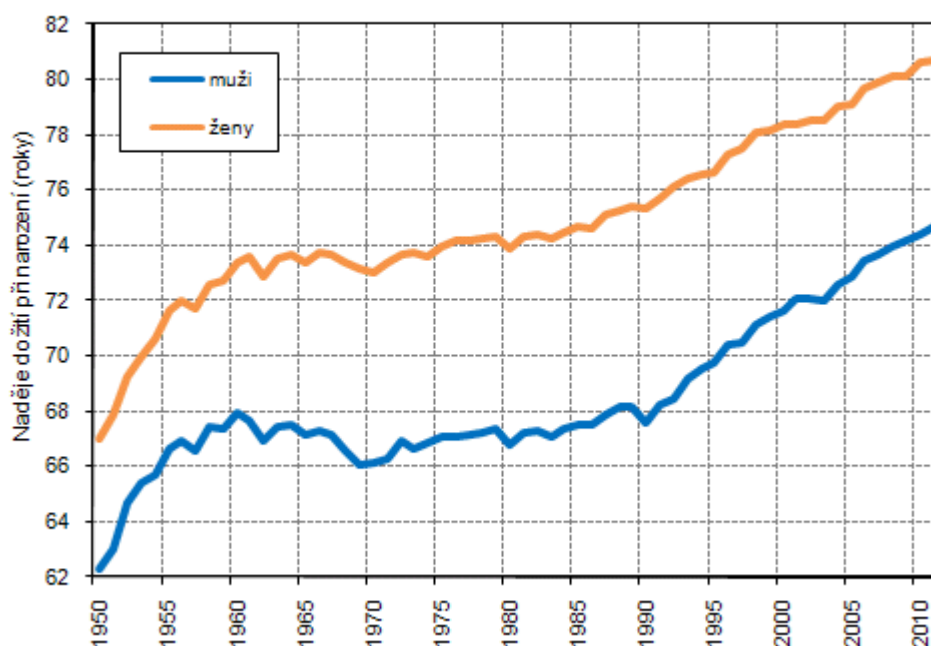
Sňatečnost svobodných žen v letech 1961-2011

Údaje z výpočtu tabulek sňatečnosti svobodných.

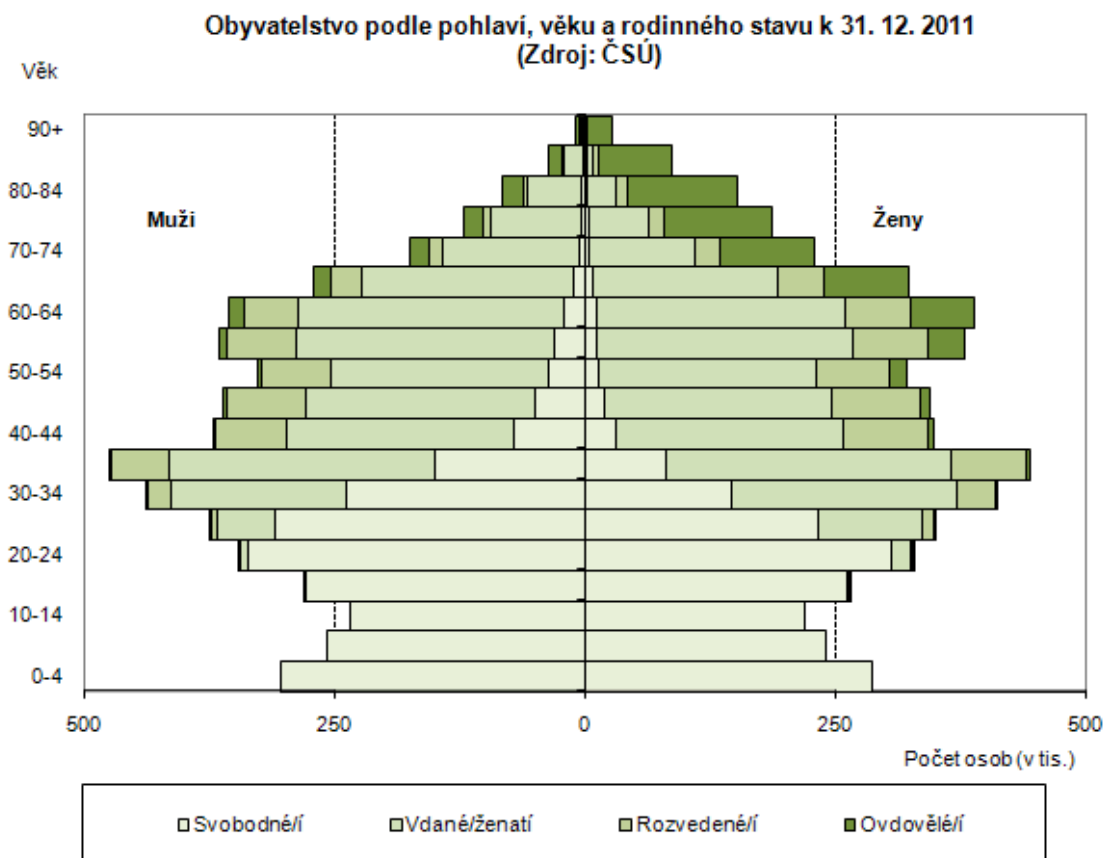
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost_svobodnych_zen_v_letech_1961_2011

Naděje dožití při narození v letech 1950-2011

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nadeje_dozeni_pri_narozeni_v_letech_1950_2011

PŘÍLOHA

Do 29 let věku převládali v populaci ČR lidé, kteří ještě nevstoupili do manželství. Ve věkové kategorii 30-34 let byla již jen čtvrtina žen svobodných, v případě stejně starých mužů byl podíl svobodných téměř dvojnásobný.

V případě žen získávají nadpoloviční většinu vdané poprvé ve věku 29 let. Ženatí získávají nadpoloviční převahu až u mužů ve věku 35-39 let.

Nadpoloviční většina žen žije v manželství do 69 let věku. První věkovou kategorií, kdy podíl ženatých u mužů klesne pod 50 %, je věk 90-94 let.

https://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/gender_obyvatelstvo

ANKETA K TÉMATICE REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	co je to RP	schvalujete RP a proč	je v souladu s Vaším názorem a morálním citěním, aby osoby stejného pohlaví mohly uzavřít RP	má RP budoucnost	co je adopce	schvalujete adopci dětí u párů v RP a proč	je při adopci nejdůležitější nejlepší zájem dítěte	pohlaví, věk, dosažené vzdělání, lokalita bydlení
1.	svazek homosexuálních osob	spíš ne , nevysvětlil	spíš ne	nevím	osvojení cizího dítěte	ne , není to normální	ano	muž, 20, SŠ, město
2.	partnerství dvou lidí stejného pohlaví	ano , v RP by neměli být na rozdíl od klasického manželství diskriminováni	ano	ano	osvojení cizího dítěte	ne , nikdo mne nepřesvědčil o správnosti, je dost heteros. párů kteří mohou adoptovat	ano	muž, 37, VŠ, město
3.	norma umožňující zákonné žití lidí stejného pohlaví - alternativa manželství	ano , homosexualita není nic trestného, nic špatného	ano	ano	osvojení si nevlastního dítěte se všemi závazky a právy	ano, za specifických podmínek , ovlivní dítě, jsou ale i někdy lepší než heteros. partneři	ano	muž, 33, VŠ, vesnice/město
4.	partnerství u homosexuálů, je to obdoba manželství bez stejných práv	ano , proč ne (nediskriminovat)	ano	ano	svěření dítěte do péče	nevím, složitá otázka	ano	muž, 33, VŠ, město
5.	obdoba manželství u páru stejného pohlaví	ne , nevysvětlil	ne	těžko říci	svěření dítěte do péče	ne, zásadně nesouhlasím	ano	muž, 44, SŠ, město

6.	imitace svatby u stejného pohlaví	ano, když spolu lidé žijí, tak si vybudují vztah a v okamžiku, kdy jeden umře, by druhý měl mít nárok na jeho majetek	ano, morálka souvisí se spravedlností	ano	osvojení - přijmutí za vlastního potomka, který není biologickým potomkem	diskutabilní, mám výhrady , ale není to fatální	ano	muž, 48, VŠ, město (Němec-ko/ČR)
7.	evidence na úřadě homo	ano , abyse o nich vědělo	ne	asi ano	osvojení dítěte	ne , pocitově dítě přebuje vzor žena/ muž	ano	muž, 49, VŠ, město
8.	partnerství dle zákona u stejně orientovaných lidí	ano , ať si každý vybere partnera podle svých představ	ano	bojují za to	osvojení nevlastního dítěte	ano , je to svobodné rozhodnutí	ano	muž, 57, UO, město
9.	sňatek homosexuálních lidí	ne , není to etické	není	bohužel ano	převzetí všech práv a povinností spojených s výchovou nebiologického dítěte	ne , chování homosexuálních párů v mém okolí se mi nelíbí	ano	muž, 58, UO, město
10.	sňatek osob stejného pohlaví	je mi to jedno	není, ale není mi to nic platné	nevím, je mi to jedno	osvojení se stejnými právy a povinnostmi jako mají biologičtí rodiče	pokud by se starali vhodně o dítě tak ano	ano	muž, 61, SŠ, město
11.	svazek manželství stejného pohlaví	ne , homosexuální páry mne nepřesvědčily o přínosu společnosti	není	těžko říci	osvojení nevlastního dítěte	ne , v žádném případě	ano	muž, 66, SŠ, vesnice
12.	zákonem posvěcené soužití lidí stejného pohlaví	nebránil bych	nelíbí se mi to, ale povolil bych jim to	asi ano	přijetí nezletilého jedince do rodiny	ano , mohou adopcí pomoci	ano	muž, 79, VŠ, město
13.	Kačenka						ano	žena, 18, studijící SŠ, město
14.	oficiální svazek homosexuálních partnerů	ano , když to tak cítí, tak ano	ano	ano	osvojení dítěte - ne vlastního	nevím , složitá otázka	ano	žena, 25, VŠ, město
15.	obdoba manželství, partnerství stejného pohlaví	ano , každý má právo mít svého partnera	ano	ano	osvojení si dítěte, které není biologickým potomkem	ano , měli by také mít podle zákona právo na adopci	ano	žena, 25, VŠ, vesnice

16.	partnerství mezi osobami stejného pohlaví	ano , aby mohli adoptovat děti	ano	ano	osvojení cizího dítěte	ano , aby děti dostali domov, je to pro ně lepší než vyrůstat v dětském domově	ano	žena, 28, VŠ, město
17.	svazek osob stejného pohlaví	ano , společnost by měla být benevolentní	ano	ano	osvojení nebiologického dítěte	ano , pokud se budou dobře starat	ano	žena, 46, SŠ, město
18.	svazek homosexuálních partnerů	ano , je mi to jedno	ano	ano	osvojení nebiologického dítěte		ano	žena, 47, SŠ, vesnice
19.	státem schválený svazek osob stejného pohlaví obdobný manželství	ne , není to etické	není	nevím	převzetí práv a povinností spojených s výchovou nevlastního dítěte	nejsem rozhodnuta , ale pokud budou pro dítě lepší alternativou tak ano	rozhodně ano	žena, 47, VŠ, město
20.	úřadem stvrzené partnerství, obdoba manželství, ale s omezenými právy	ano , když spolu žijí, ať po sobě dědí	ano, protože se s touto orientací rodí	ano, bojují za svá práva	osvojení dítěte či dospělé osoby, se všemi právy a povinnostmi s adopcí spojenými	jedině v tom případě ano , pokud by se nenašel vhodný heterosexuální pár, který by adopci uskutečnil	ano	žena, 53, SŠ, město
21.	právní svazek osob stejného pohlaví analogický manželství s omezenými právními vazbami	ano , je to každého osobní rozhodnutí	ano	určitě	převzetí rodičovských práv k dítěti, které není obvykle biologickým dítětem	ano , mnohdy vytváří kvalitnější a trvanlivější zázemí	ano	žena, 57, VŠ, vesnice/město
22.	sňatek lidí stejného pohlaví	ano , proč by měli být znevýhodněni díky své genetické výbavě	ano, je správné, aby měli společný majetek a vzájemně po sobě dědili	jak kde	osvojení cizího dítěte do vlastní péče	u žen asi ano , u mužů spíš ne	ano	žena, 58, UO, město
23.	sňatek osob stejného pohlaví	ne , nelíbí se mi vztahy mezi stejným pohlavím	není	postupem času se prosadí	osvojení cizího dítěte	ne , v žádném případě	ano	žena, 63, UO, město
24.	partnersví homosexuálů	ano , život je krátký, tak ať si ho prožijí podle svých představ	ano	ano	osvojení cizího dítěte	ano , pokud budou dobrými vychovateli	ano	žena, 65, UO, město
25.	sňatek dvou osob stejného pohlaví	ne , soužití dvou osob stejného pohlaví je proti přírodě	v podstatě nic nemám, ať po sobě dědí jako partneři, ale nepovažuji to za přirozený vztah	nevím	přenesení práv - osvojení cizího dítěte, má práva a povinnosti jako vlastní	ne , domnívám se že by to ovlivnilo výběr životního partnera	ano	žena, 65, VŠ, město

Přístup dotazovaných k RP se různil. Vliv na větší benevolenci mělo zejména vzdělání (VŠ), věk (střední generace), osobní zkušenost a celková pohoda dotazovaného.